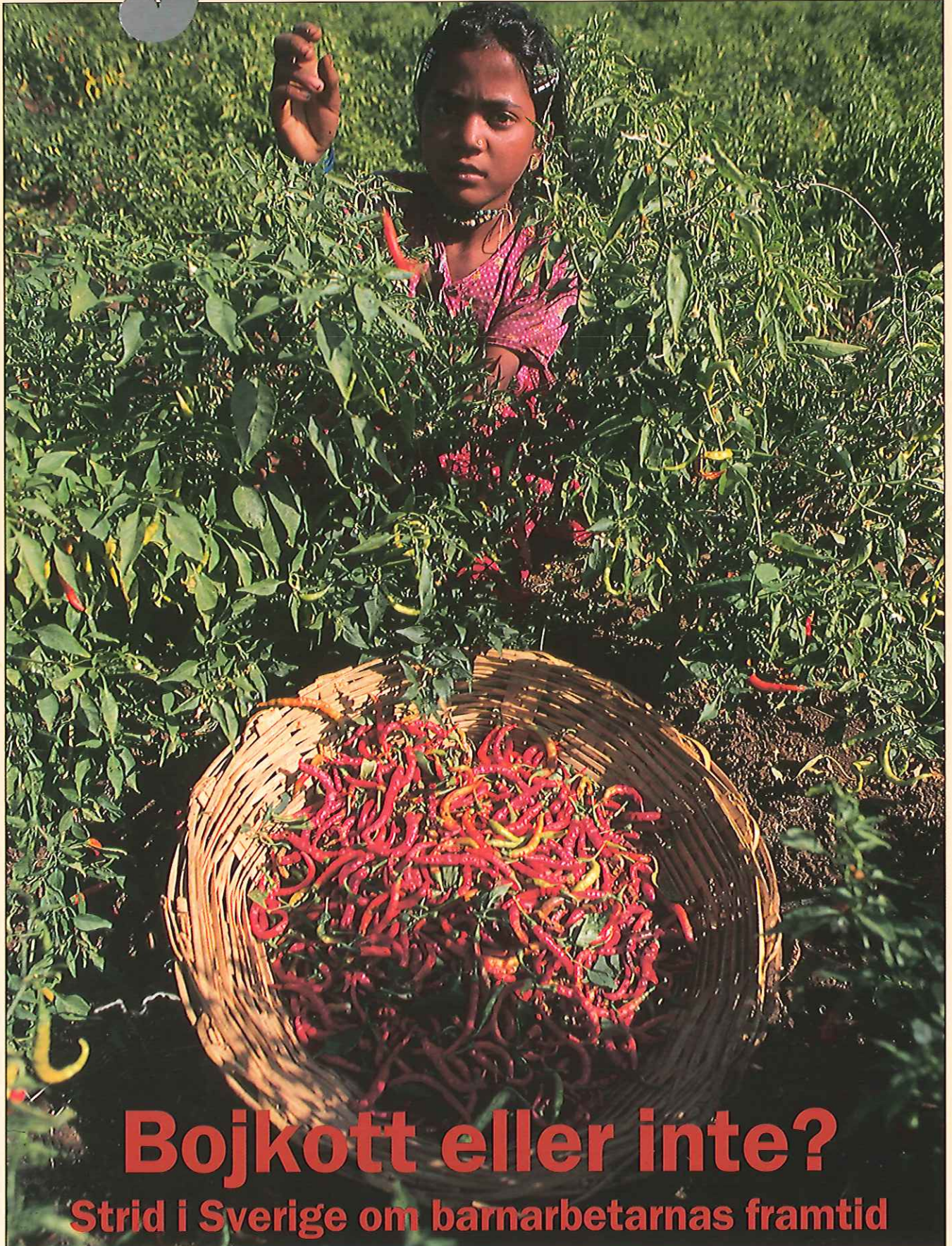

Nr 2 • 1996 • årgång 20 • 40 kr

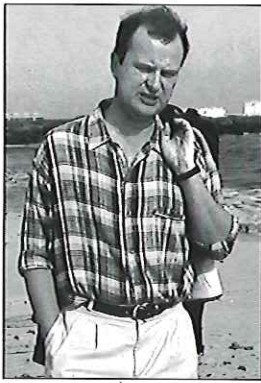
Zac O'Yeah och Tomas Löfström
om författarresan i Indien

sydastien

Bojkott eller inte?

Strid i Sverige om barnarbetarnas framtid

"Kan siste man släcka lyset?"

□ I september 1970 besökte jag Sydasien första gången. I drygt två månader bodde jag med två studentkamrater i en liten palmladshyddby på en ö alldeles utanför den tamilska "huvudstaden" Jaffna i norra Sri Lanka som då fortfarande hette Ceylon. Vi kollade in ett norskt biståndsprojekt och det rådte fredstid sen generationer. Visst var man skeptisk till styresmännen i Colombo, men inte mer än svensk glesbygdstrots gentemot Stockholm, tyckte vi då. Och ön Karainagar var världens ände.

□ Tretton år senare var kriget ett faktum. Frustrationen över svikna politiska löften och övergrepp från säkerhetstjänsten hade lett till att unga tamiler började kräva en separat stat. Säkerhetsmännen svarade bland annat med att bränna ner det berömda biblioteket i Jaffna, tamilernas "minne" och kulturarv.

□ Redan 1979 rapporterade Amnesty till min stora sorg att tortyr införts i landet. Samma år reste jag med tvångsförvisade plantagearbetare från de höglänta tedistrikten ner till kusten där vi skeppades över till Indien. Deras enda brott var att de var tamiler – sen hjälpte det inte hur många generationer de bott i Sri Lanka.

□ När horderna i huvudstaden Colombo i juli 1983 drog genom gatorna och brände ner tamilägda hus och fabriker, släpade ut de som inte hunnit fly och slog ihjäl dem med påkar och bräckjärn klarnade bilden av en nation som odlat den egna stammens snäva perspektiv och principfastheten mot tamilerna som politisk vägvinnande ideologi. Presidenten höll tal, men han ömkade inte de mördade tamilerna som precis som folkmajoritetens singaleser befolkat ön sen urminnes tider. Nej, han sa att nu är tiden inne att hörsamma det singalesiska folkets innersta önsningar om en odelad nation. Vägen låg öppen för det som komma skulle: Lagar som skyddade alla som mördade och torterade tamiler; dödspatruller och ett anti-gerillakrig som gav tre döda civila mot varje dödad soldat eller motståndsmän.

□ Jag har aldrig trott på det tamilska kravet på en separat stat. Men det är lätt att förstå att det kravet kommer när man systematiskt åsidosätter en folkgrupp och när man låter bombflyg och artilleri bearbeta palmladshyddor, sjukhus och kyrkor. Och det är inte heller svårt att förstå att den som ser sina föräldrar sprängas i bitar och sina småsiskon genomborras av kulor väljer att packa sprängdeg runt midjan, ta sig in på ett möte med de politiska högdjuren i Colombo och rycka i snöret.

Thomas Bibin

INNEHÅLL I SYDASIEN 2/96:

Svenska författare om Indien	3	Debatten om barnarbete fortsätter – i Sverige och i Sydasien	14
Ajit Roys krönika: Oavgjort val att vänta	7	Största skeppsskrotingen i världen	22
Lång väg till demokrati i Bangladesh	8	Netaji lever! – som tamiltigrarnas förebild	24
Calcuttamatchen skam för Sverige	10	Bilder från Afghanistan	32
Historikern som älskar Calcutta	11	Recensioner: Salman Rushdie	
Aposteln Tomas kristnade Sydindien	12	: William Dalrymple	29
Prinsessan Diana på Pakistanbesök	13	Notiser	30

På omslaget indiskt barn som arbetar med chiliplockning. FOTO: KIM NAYLOR

SYDASIEN BOX1142 221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61 Lund (Eklund)
Telefon och fax: 046-13 35 68

E-mail: lars.eklund@mbox2.swipnet.se

Internet: <http://sunsite.kth.se/DDS/tv/lund/sydas-pres.html>

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Teknisk redaktör: Lars Eklund

Tryck: I-Tryck Grafiska Huset, Luleå 1996

Register: Progek, Göteborg, 031-24 34 40

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen

SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år)

kostar för privatpersoner i Sverige 160 kr.

Prenumeration för institutioner och bibliotek 200 kr.

Övriga Norden (B-post) 220 kr, övriga Europa (B-

post) 240 kr, utom-Europa (A-post) 290 kr.

Lösnummerpris: 40 kr

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.

Redaktion för detta nummer: Thomas Bibin, Lars Eklund, Stig Hansén, Karin MacLennan och Katarina Sandström (Göteborg)

Nästa nummer utkommer i september. Artiklar och debattinlägg välkomnas till adress ovan.

Manusstopp: 10 augusti 1996

Kontaktperson för lokal redaktionskommitté:

Stockholm: Åsa Hole, Månskensvägen 22, 163 54

Spånga, 08-760 05 30.

Göteborg: Thomas Bibin, Sjömansgatan 7, 413 15

Göteborg, 031-775 02 01

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3,

232 52 Åkarp, 040-46 08 95.

Köpenhamn: Stig Toft-Madsen, Strandgade 92, DK-1401

København K, (00945) 31 54 56 11.

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien.

Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien såväl som i Sverige.

Kongresspartiet förlorade valet

Parlamentsvalet i Indien som skedde i flera etapper blev en ännu större förlust för det regerande kongresspartiet än många räknat med. Man tappade bortåt hälften av sina platser i Lok Sabha, BJP blev största parti och premiärminister **Narasimha Rao** avgick från sin post den 10 maj. Nu stundar svåra förhandlingar om vem som ska kunna bilda ny regering.

Kriget har blivit en mardröm

Tamil Exodus and Beyond – An analysis of the national conflict in Sri Lanka heter en liten nyutkommen (jan 96) skrift skriven av filosofidocenten och före BBC-journalisten **Vasantharajah**, bosatt i London.

Skriften är närmast av pamflettkaraktär, författad av en exillankes som först inbjöds av den valsegrande Folkalliansen under ledning av fru **Kumaranatunga** att leda den statliga televisionen. Ett halvår senare sa han upp sig på grund av regeringens återupptagande av kriget i norr.

Vasantharajah menar att kriget blivit en såväl politisk som ekonomisk mardröm. Det lankesiska folket får betala dyrt för ett krig som kostar mycker mer än hälsovården och utbildningen i landet sammantaget. Och bilderna av tamilska småbarn bland alla civila offer i norr blir snabbt outhärdliga.

Denna läsvärda anti-krigsskrift kan införskaffas genom **Ravi Visgwalingham**, G:a Huddingevägen 449, 125 42 Älvsjö, 08-749 25 72.

Tamilkonflikten analyserad

Den svensk-pakistanske statsvetaren **Ish-tiaq Ahmed** har nyligen publicerat sin bok *State, Nation and Ethnicity in Contemporary South Asia* (Printer, London/New York 1996). I ett av kapitlen ägnar han sig ingående åt konflikten i Sri Lanka där han analyserar såväl regeringens sidans som Tigergerillans hållning. Ish-tiaq Ahmed är knuten till Stockholms universitet.

Medborgarkommitté på Nätet

Jaffnas Medborgarkommitté finns nu på Internet, där man kan kopiera och sprida brev. Adressen är <http://www.lookup.com/Homepages/95725/home.html>

Information om fler hemsidor och e-postadresser där man kan få information om läget på Sri Lanka kan fås genom att kontakta Peter Schalk i Uppsala på e-postadress: Peter.Schalk@relhist.uu.se
Postadr: Rödbetsgatan 17, 754 49 Uppsala.

SYDASIENS hemsida

SYDASIEN finns sedan förra sommaren utlagt på Internet. Förutom allmän information om tidningen finner du där utlagt några aktuella nummer. Adressen är : <http://sunsite.kth.se/DDS/tv/lund/sydas-pres.html>

"Här i Indien är vissa svenska författare kända", säger Tomas Löfström (t v) i ett samtal med Zac O'Yeah. "Selma Lagerlöf och Strindberg...och Ibsen!"

Författarresan öppnade deras ögon

"Indien har blivit så litet"

Vi har kommit i närkontakt med det kulturella skiktet, som i alla fall jag hade väldigt lite erfarenhet av tidigare. Det var en stor upplevelse, säger **Tomas Löfström**.

Han och **Zac O'Yeah** sitter i ett hotellrum i New Delhi och samtalar om den månadslånga rundresan i Indien som de gjort som medlemmar av en svensk författardelegation. Den var ett samarbete mellan Författarförbundet, SIDA, Svenska Institutet och Sahitya Akademi (Indiens litteraturakademi).

Zac O'Yeah: I mina ögon har Indien plötsligt blivit oerhört litet, alltså inte så att det skulle vara mindre än vanligt. Jag har insett att alla de här människorna känner varandra så väl och mellan de regionala centran som vi har besökt finns kopplingar som är starka.

Folk åker mellan de här ställena och känner varandra väl inom den intellektuella sfären.

Tomas: Sant. Jag pratade med **Krishna Balder Varid** som var en av de författare som besökte Sverige 1987 i samband med Indienfestivalen. De tio författarna som åkte härifrån kände varandra allihopa, ganska väl och hade träffats många gånger i olika sammanhang. Och då kan man jämföra det med vår grupp där vi kanske kände varandra till namnet allihop, men ingen av oss kände någon annan så värst väl.

Zac: Det verkar vara mycket mer isolerat i Sverige, där författaren sitter på sin kammar och träffar väldigt få andra författare. Undantaget kanske de här som rör sig mycket i svängen i Stockholm, på förlagsfester och gratisätningar och gratisdrickningar. De verkar ha bättre koll på varandra än alla vi som egentligen hör hemma ute i landet.

Tomas: Det finns ju kottierier i Sverige, med dem som är väldigt aktiva i Författarförbundet eller PEN-klubben och så-

na sammanhang. På något sätt får man känslan av att här är den gruppen lite bredare.

Zac: Men då frågar man sig om det inte bara är ett stort jättekotteri som vi har träffat...

Tomas: Hur många är det vi har träffat? Det kanske egentligen bara är överskiktet av det här kulturskiktet. I varje fall påstår samtliga att det finns en grupp av yngre författare som inte riktigt släpps in i den här Sahitya Akademi-världen.

Zac: Men där måste man kanske ha skrivit 85 böcker innan man blir insläppt. För det är också något som slagit mig med häpnad att alla man träffat har skrivit så många böcker – upp till 150 böcker var det någon som hade skrivit...

Tomas: ... och de talar gärna om det också!

Zac: men man blir ju undrande då, för

själv har man ju inte skrivit lika många böcker i jämförelse.

Tomas: Det är väl kanske inte så imponerande som det låter alltid, i och med att det kan vara tunna böcker och de räknar dessutom ofta med översättningar som ytterligare ett nummer i sin bibliografi.

Zac: Ja, för jag tänker att om man skriver 150 böcker och om man lever i så där 60 år, så blir det ungefär tre böcker om året om man börjar när man lärt sig skriva... En annan sak jag funderat över är att ingen verk har märkt av vår närvaro. Jag har till exempel pratat med kulturjournalister utanför det officiella programmet och så vitt de har vetat så har inte den svenska författardelegationen existerat.

Tomas: Ingen information, så att säga?

Zac: Dels knappt med information om vilka vi är – så folk har inte kunnat bedöma oss. Fast vi skrev alla de här presentationerna på oss själva har de stannat på kontornivån och inte spridits, varken till pressen eller andra intresserade.

Tomas: Jag hade på något sätt förväntat mig att det skulle vara mycket skrivelser i lokaltidningarna, men det har ju varit ganska lite, så vitt vi har sett.

Zac: Men det är nog bra för oss, för nu inser vi att Sverige är ett oerhört litet land i ett hörn av världen, medan Indien är en av de centrala supernationerna både rent fysiskt vad gäller industriproduktion och näringsliv och även intellektuellt.

Tomas: Javisst. Och man måste ju istället för att jämföra Indien och Sverige, jämföra Indien med hela Europa. Mångfalden är ju

ungefär som i Europa, med olika språk och olika kulturer, men med skillnaden att Indien är *ett* land medan Europa – i varje fall ännu så länge – är många länder.

Zac: Ja, om inte annat så har de i alla fall samma problem med att det finns en litteratur som dominerar, vilket i Indien är hindulitteratur och i viss mån också den engelskspråkiga litteraturen.

Dessa sprids över hela Indien, medan de regionala författarna har det svårare att slå sig in på den stora indiska marknaden, kanske med undantag för vissa bengaliförfattare som har den där kulturstämpeln på sig.

Jag tänker mig att många författare, de som till exempel skriver på telugu eller maithili eller på något annat språk som man inte hör så mycket talas om och som vi inte har träffat mer än någon enstaka författare som har representerat, att de förmodligen har lite grann samma problem som svenska författare har att nå utanför det egna språkområdets gränser. På så sätt tycker jag att man kan dra paralleller mellan Indien och Europa.

Tomas: Det är väl ofta de mindre språken som har de största problemen att bli över-satta och därmed kända för omvärlden. Det finns en trend i Europa och USA med indiska författare på engelska, men de flesta av dem är ju författare som mer eller mindre bor i västerlandet...

Zac: Eller åtminstone skriver på engelska från början.

Tomas: Det är på gott och ont för resten av den indiska litteraturen som å ena sidan får draghjälp – och det blir kanske intressant att översätta författare som inte skriver på engelska – men det kan också bli så att det blir en propp som stoppar allt det andra,

därför att den indiska litteraturen är så massiv och omfattande och att det möjligtvis är så att den engelskspråkiga litteraturen har en stil och ett innehåll som man kanske kan säga är anpassat för Europa och USA, vår smak, på ett sätt som mycket av den inhemska litteraturen inte är. Såna frågor har vi ju ofta diskuterat med de indiska författare som vi har träffat.

Zac: De indiska författarna, i synnerhet de som inte skriver på engelska och kan sälja sina böcker utomlands, verkar ha det väldigt, väldigt kärvt. De som skriver på engelska har ju möjligheten att få en mycket större marknad.

Om man tar **Mukul Keshavan** som exempel, han skriver på engelska och hans bok var årets debut förra året och blev sedan utgiven i England av ett stort engelskt förlag, han har också en engelsk agent som marknadsför honom i vissa andra länder – det blir tydligen franska och tyska upplagor – och det innebär att han får stora förskott som omsatt till rupier gör att han blir en hyfsat förmögen man.

Även om försäljningen kanske inte ens handlar om tiotusentals ex utan snarare färre, så blir det mycket pengar för honom. Medan de andra indiska författarna, till exempel i Calcutta där jag tog upp den här frågan, i princip aldrig får någon royalté. Det finns någon slags överenskommelse om royalté som ska ligga på 15-20 %, men de flesta små förlag betalar sällan ut någon royalté alls.

Ändå har dessa författare attityden att det skulle vara nästan fel om de gjorde förtjänst på sitt skrivande – hellre skriver de än får pengar. De tycks ha accepterat den situationen.

Tomas: Många av dem tycks vara idealister.

Zac: Majoriteten skulle jag bedöma är idealister, som skriver mest för att ge ut böcker. Nästan alla har jobb vid sidan om och bara en handfull av dem som vi har mött försörjer sig på författarskapet.

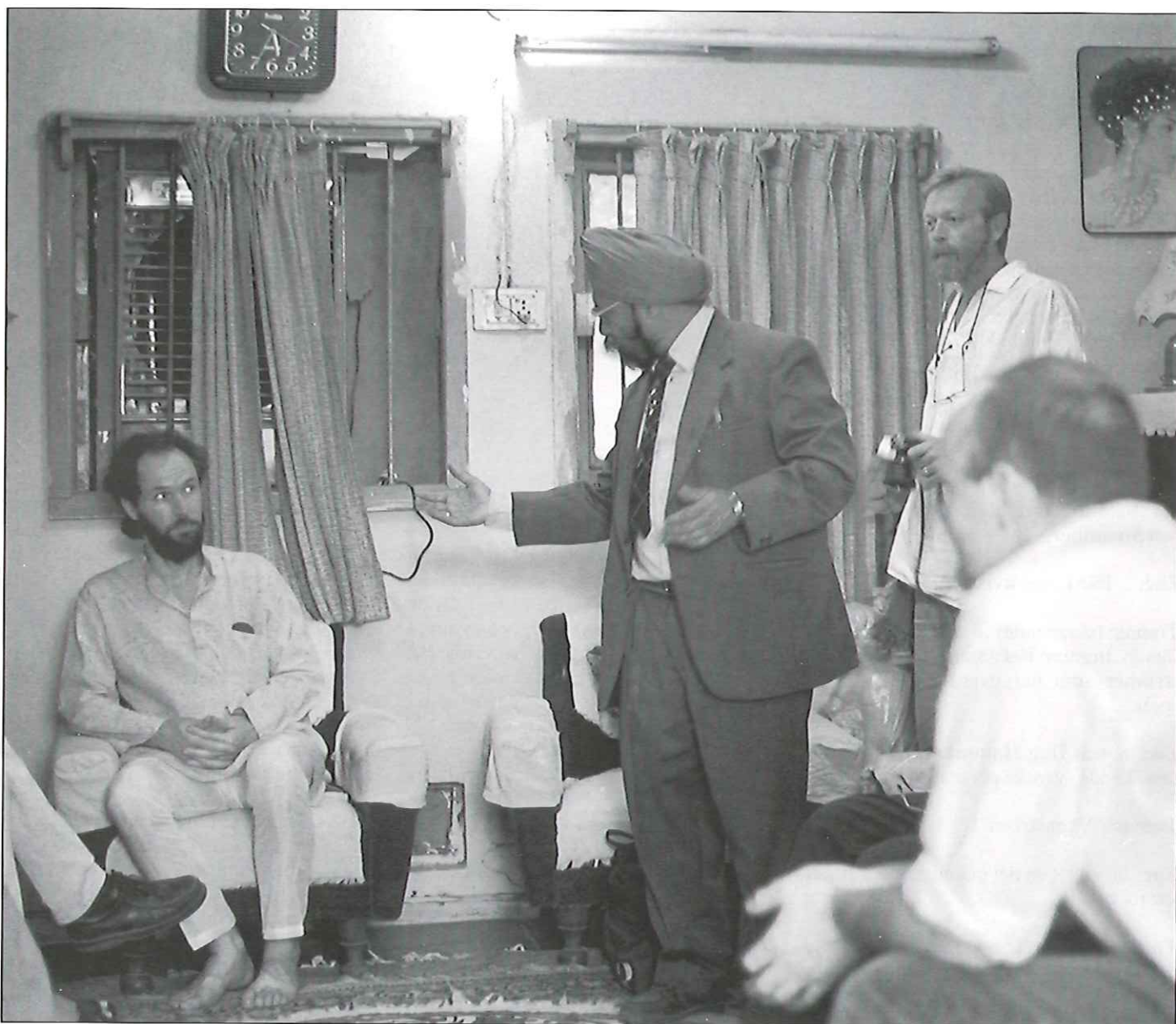
En annan sak som jag är väldigt imponerad av – måste jag med viss motvilja erkänna – är den här Sahitya Akademin som de har, som är en pan-indisk litteraturakademi som jobbar aktivt för att översätta böcker mellan de olika indiska språken. De ger ut tre tidskrifter – på engelska, hindi och sanskrit – där de presenterar noveller och andra texter. Dessutom ger de ut ca 150 böcker om året.

En del är litteraturkritik och sådana mer inventerande böcker, men man stödjer rätt mycket översättningar mellan regionala indiska språk – inte bara engelska, fast engelska ingår förstas också bland språken som de jobbar med – och de erkänner totalt 22 språk på sitt ansvarsområde.

Och egentligen, nu med EU och allt, så borde det ju finnas en europeisk akademi

Tomas Löfström förärvades en pokal av Guru Gobind Singh Foundation.

Stefan Foconi lyssnar på Bhupinder Singh, en vänlig man, sekreterare för Chandigarhs litteraturakademi.

som var modellerad efter Sahitya Akademi...

Tomas: Jaa, precis!

Zac: ... för att sprida europeisk litteratur. Men sånt finns bara i Indien och därför kan jag känna mig avundsjuk för att de ändå har sett vikten av en sådan funktion och att de så konsekvent och framgångsrikt driver den policyn att det ska vara pan-indiskt.

Tomas: De delar ju ut priser varje år till olika författare från alla de olika språken...

Zac: ... Vilket ju helt bestämt skapar uppmärksamhet för den regionala litteraturen. Och deras litteraturtidskrifter och antologier fokuseras ofta på områden, det är ofta sydindisk antologi, nordindisk antologi, temanummer...

Tomas: Under vår rundresa till Bangalore, Calcutta, Orissa, Chandigarh och Delhi så har det fungerat väldigt bra organisatoriskt,

och av det kan man dra slutsatsen att det förmodligen fungerar bra också i andra sammanhang.

Zac: Känner du dig omtumlad nu då?

Tomas: Njaa... Det gjorde jag ju i början, i Bangalore när vi kom dit och kastades rakt in i den här Festival of Letters, föreläsningarna och mötena med alla de berömda indiska författarna.

Det var ett helt nytt Indien för mig. På det sättet var det omtumlande, men det hade det ju varit även om det varit i Europa, kanske till och med i Sverige, om man hade varit tvungen att kasta sig in i samma upplevelse: Att tillbringa dagar och nätter, veckor i sträck, tillsammans med författare i möten och diskussioner.

Fast självklart är det extra omtumlande när det är i Indien. Sedan kände jag också i början – vilket jag fortfarande kan känna ibland – att det har varit ett så intensivt program att man inte riktigt har kommit fram till det som var "mitt Indien" tidigare, den

här direkta relationen med verkligheten, när man går omkring med fötterna på gatan.

Zac: Det är sant att det har varit en väldigt innehållsrik resa. Många spännande saker har hänt, man har träffat gandhianska teaterregissörer som varvat den stora karriären som teaterguru i Delhi med verksamhet för de lågkastiga ute i en by, och så mötte vi den Indo-svenska kulturföreningen i Calcutta som består av något journalistgäng som efter Sovjetunionens sönderfall har börjat leta efter en ny vänskapsnation.

När de träffade den svenske författaren **Tomas Andersson** bildade de en Indo-svensk kulturförening – vilket bara det är rätt imponerande. De har nu skrivit en bok ihop, *Sverige genom indiska ögon och Indien genom svenska ögon*. Så det har varit spännande i och med att den indiska upplagan (redan publicerad i Sverige av Carlssons förlag) kom ut mitt under resan. Man får ju se vad de här konkreta banden mellan Sverige och Indien kan leda till. Det

verkar som om indier-
na inte är helt ointres-
serade av Sverige,
även om vi är ett fjutt-
land som de flesta sä-
kert aldrig kommer att
besöka.

Tomas: I varje fall in-
om det här bildade
kulturskiktet tror jag
att man ändå vet vad
Sverige är för något.
Man har beundrat
Sveriges position i in-
ternationella sam-
manhang, den sven-
ska modellen och allt
det där. Vissa svenska
författare är kända
här: **Selma Lagerlöf**
och **Strindberg**...

Zac: ... **Pär Lagerkvist**...

Tomas: (skrattande) ... och **Ibsen!** Sedan
förstås **Ingmar Bergman**, **Tomas Tran-
strömer** som har översatts till indiska
språk...

Zac: ... och **Dag Hammarskjöld** som är
den "kände svenske poeten"...!

Tomas: "Vägmärken"!

Zac: Ja, vilket en del människor har påpe-
kat för oss.

Tomas: Men det är nog sant att många av
de här människorna har en marxistisk bak-
grund och det har varit en rätt så självklar
inriktning på Sovjetunionen och östblocket
i Europa, och man har haft delegationer
som har pendlat däremellan.

Det har gjorts rätt mycket översättning-
ar av indisk litteratur till ryska och tvärtom.
Men precis som du säger: I och med att
Sovjet tog slut så vill man försöka hitta nå-
got annat och då kan Sverige vara ett alter-
nativ.

Zac: Sedan ställer man sig frågan om det
också hänger ihop med att Indien börjat
orientera sig mer västerut. Låt oss säga så
här: Det har varit planekonomi efter
Sovjetmodell med väldigt starka band till
östblocket och nu då det har skett så många
förändringar från 1991 med den nya libe-
raliseringspolitiken, så kan jag tänka mig
att de skulle vilja ha något slags brohuvud
till Europa.

För de vill inte ha för mycket av
Amerika här, det är de emot. De är nog mer
intresserade av Europa och Afrika – men
just i Europa håller vi på med att bygga upp
de här skyddsmurarna utåt. Därmed kan de
se att det finns en vits med att ha bra band
med Sverige både kulturellt och närings-
livsmässigt.

*Bokhandlare på
College Street i
Calcutta.*

gasätta Indiens existens
som sådan. Man kämp-
par dock väldigt myck-
et för det egna språket
och den egna kulturen,
de olika dans- och tea-
terformerna som har sin
särprägel i olika delar
av Indien.

Zac: Det är förstås nå-
got som jag tycker att
Indien har, som man
saknar i Sverige, nämli-
gen förmågan att vara
stolt över sin region, sin
delstat och dess kultur.
På något sätt är det

Sverige är öppnare, tycker jag, än
många andra europeiska länder. Om man
jämför med Frankrike till exempel där de
fortfarande är mycket mer egocentriska. I
och med att Sverige är så litet har vi inte råd
att vara lika egocentriska, så vi måste tänka
internationellt och vi har faktiskt alltid
gjort det. Indierna känner nog just det.

Tomas: Jo och det har ju varit en period av
avkylning i förhållandena mellan Sverige
och Indien efter Bofors-historien. Tidigare
hade **Palme** och **Rajiv Gandhi** bra relation-
er men det har tydligen inte varit något of-
ficiellt politiskt utbyte mellan Sverige och
Indien – på högsta nivå – på tio år, om man
bortser från att kungen och **Silvia** var här
för några år sedan. Så det kan vara på tiden
att återuppliva de bättre relationerna.

Att Sverige är med i EU kan i och för sig
vara positivt, samtidigt är vi det lite mot-
villigt och har blicken riktad utåt också –
och hör inte till dem som försvarar fäst-
ningarna i Europa.

Zac: Vad tycker du att vi kan lära oss av det
här?

Tomas: Jag tycker att det som vi redan prat-
at om – översättningarna och hela interak-
tionen mellan kulturerna i Indien – är den
viktigaste lärdomen, egentligen, och som
man kunde föra över till europeiska förhål-
landen. Jag är ju lite kluven för jag har inte
haft något till övers för EU över huvud ta-
get. Jag har tyckt att det är en helt men-
ingslös union och att man snarare borde
göra tvärtom och gå ner på lokal nivå.

Men just om man gör den här jämförel-
sen mellan Indien och Europa inser man att
det kanske finns något värde i att vidga per-
spektivet och stärka relationerna mellan
olika språkgrupper. Vilket i och för sig var-
ken behöver gå ut över det nationella eller
det regionala. Om man ser på Indien mär-
ker man att det finns väldigt starka regio-
nala strävanden samtidigt som få vill ifrå-

mycket svårare i Europa att vara stolt för
det uppfattas som något rasistiskt. I Indien
kan de hantera nationalstolthet utan att det
blir löjligt. För det upplever jag är mycket
svårare i ett "globaliserat land" som
Sverige där man känner sin underlägsenhet
mycket starkare än sin storhet. Indien har
en storhet i och med att de kan bedöma
mycket utifrån sin egen kulturmiljö utan att
blunda för resten av världen.

Tomas: Ja, och de har ju också ett helhets-
perspektiv som man kan säga hänger ihop
med historien, traditioner, hinduismen som
har sugit upp saker och ting och förändrats,
men fortfarande omfattar allt på något sätt.
Det har vi förvisso hört till leda, det här
med att Indien är många kulturer och ändå
är det en kultur. Men det är en fin tanke.
Och man hoppas att det ska fortsätta vara
på det viset och inte bryta samman.

Det har ju funnits tendenser, till exem-
pel motsättningarna mellan hinduer och
muslimer, daditförfattarna i förhållande till
brahminförfattarna. Det finns såna mot-
sättningar även inom författargrupperna
och det är väldigt svårt att dra någon slut-
sats om hur allvarligt det är eller vad det
kommer att leda till.

Men jag tror att det finns en stark känsla
för att försvara helheten även om man sam-
tidigt vill försvara den egna identiteten.

**Nedtecknat:
Zac O'Yeah**

Vem som vinner valet spelar ingen roll

Calcutta 4 april 1996

De förestående valen präglas av flera speciella drag. För det första blir det den första valkampanjen sedan Indien blev republik 1950 i vilken inte **Nehru-Gandhi**-familjen spelar en allt överskuggande roll.

För det andra saknas det för första gången dominerande frågor som kan motivera en valrörelse på riksplaneln. För det tredje är det så att även om det finns två huvudmotståndare i maktstriden så har inget parti ett riksomfattande inflytande.

Och slutligen finns det inte mycket skillnader – bortsett från kastmässiga, religiösa och etniska samhörigheter – för väljarna att upptäcka mellan de två och en halv stora partiblocken; Congress(I), BJP och Janata Dal.

Offentliggörandet av en tidtabell för val till parlamentets underhus, Lok Sabha, och sex delstatsparlament, under perioden från 27 april tills slutet av maj, kom att intensifiera de politiska partiernas pågående manövrerande för att inta framskjutna positioner.

I den processen har såväl Congress(I) som Janata Dal drabbats av förnyad splittring, samtidigt som många enskilda ledamöter i parlament och delstatsförsamlingar skiftat partiloyalitet i de fall deras gamla partier förvägrat dem plats på kandidatlistan. Generellt har politikerna, bortsett från dem i vänstern, definitivt avslöjat att deras engagemang i botten handlar om självhjälp, och inget annat än självhjälp. Den ohämmade cirkulationen mellan Congress(I), BJP, Janata Dal, Samajwadi Dal etc visar på en total avsaknad av ideologi och principer.

Likgiltighet inför principer

Denna likgiltighet inför principer är ingenting unikt bara för enskilda personer – det är tvärtom något som utmärker flera av partikollektiven.

Medan kongresspartiets högsta ledning till sist valde att i TamilNadu ingå allians med det styrande partiet AIADMK – efter flera månaders konflikt med detta parti, och flirtande med andra fraktioner bland de tamilska regionalisterna – beslutade sig kongresspartiledningen i delstaten och där ibland två ministrar i unionsregeringen i New Delhi att förena sig med **Karunanidhis** parti DMK och bekämpa alliansen mellan Congress(I) och AIADMK. I samband därmed lade man beslag på partibyggnaderna i delstaten och arrangerade stora bål där man brände jättelika pappersfigurer föreställande premiärministern och tillika det egna partiets ordförande **Narasimha Rao**.

Intressant nog fick hotet om en liknande

splittring även i angränsande delstaten Karnataka till följd att ett förväntat återinträde i kongresspartiet av den lågkastige f d chefsministern **Bangarappa** och hans utbrytarfraktion omintetgjordes.

På motsvarande sätt revolterade Janata Dals partienhet i Uttar Pradesh mot det egna partiets nationella ledarskap, lett av Bihars chefsminister **Laloo Prasad**. Detta i protest mot att partiet gått med på att bara kandidera för 16 mandat av de 85 i delstaten, till förmån för **Mulayam Singhs** Samajwadi Dal, påstridig allianspartner. Janata Dal-rebellerna upprättade i stället förbindelser med Samajwadi Dals ärkerivaler BSP, Bahujan Samaj Party, lett av dattiledarna **Kansi Ram** och **Mayawati**.

Det andra riksomfattande partiet och den främste utmanaren om makten, BJP, har hittills inte drabbats av någon öppen splittring, men uppgifter förekommer regelbundet i tidningarna om fraktionsstrider både på central nivå och i delstater som Gujarat, Rajasthan och Madhya Pradesh.

Fallit i onåd

Narasimha Rao som själv inte undkommit helt oskadd från den i massmedia sedan flera månader dominerande hawala-skandalen (som handlar om olagligt mottagande av oredovisade pengar härrörande från illegala valutatransaktioner), har i egenskap av premiärminister och högsta partiboss tvingat sju framträdande ministrar i unionsregeringen att avgå sedan dessa åtalats för inblandning i hawala-härvan. Rao har nu vägrat låta dem kandidera till valet. Men efter att ha fallit i onåd har några av de ledande gestalterna inom detta brödraskap oförskräckt deklarerat sina avsikter att ställa upp i valkampen som oberoende kandidater.

I denna huggsexa har dock det så kallade Indira Congress, grundat av **Arjun Singh** och **ND Tiwari**, de ursprungliga revoltörerna emot Raos ledarskap, inte lyckats utmärka sig. Man har varken lyckats tillförsäkra sig något betydande stöd bland kongresspartiets gräsrotter eller slå sig samman med någon större politisk formation – bortsett från i Madhya Pradesh nyligen. Partiets borttynande kan delvis förklaras med att man misslyckades att få **Sonia Gandhis** öppna välsignelse, något som kalkylerats med för att uppnå framgång.

Dessutom har **Sonia Gandhi** själv i all tysthet hamnat vid sidan om och åtminstone för stunden överlämnats åt glömskan av Rao – som betraktas som en vår tids **Chanakya** (en indisk taktiker på 300-talet f Kr påminnande om den betydligt senare **Machiavelli**).

Alliansen mellan Nationella Fronten

och Vänsterfronten (NF-LF) har länge betraktats som den tredje kraften i triangeluppörelsen om makten i New Delhi. Detta fastän man inte utgör ett enhetligt parti, utan är en lös koalition av en lång rad disparata partiformationer. Det ses fortfarande som en maktfaktor, men dess betydelse har avsevärt försvagats till följd dels av den upprepade splittringen inom alliansens kärna, Janata Dal, under de senaste fem åren, och dels delningen av Telugu Desam Party (TDP), en annan viktig komponent, efter den karismatiske ledaren **NT Rama Raos** död.

Politiska kommentatorer och opinionsundersökare är ense om att valen troligen leder till att inget parti får egen majoritet i parlamentet, att Congress(I) och BJP blir största partier och NF-LF hamnar på tredje plats.

Det är dock klokare att inte ägna sig för mycket åt spådomar, med tanke på att det finns så många påverkande faktorer som mycket väl kan hinna förändras innan den avslutande valomgången i slutet av maj.

Märkligt nog förefaller varken indiska observatörer eller utländska Indien-kännare, till exempel hos Världsbanken och Internationella Valutafonden, särskilt oroad för landets stabilitet ifall valresultatet blir oavgjort. Kanske med rätta. För i grunden finns det en bred samstämmighet i landet, från BJP på högerkanten till CPI(M) på vänsterflanken, när det gäller den grundläggande utformningen av den socioekonomiska ramen kring den nya ekonomiska politik som Congress(I)-styresmännen inlett, även om tidvis missnöjesyttringar kring enskildheter förekommit.

Inget hot mot systemet

Dessutom utgör arbetarklassen och vänstern inget verkligt hot mot det rådande samhällssystemet. Som mest kräver man en effektivisering, en uppgift som nu energiskt förs fram av rättsväsendet, och då speciellt Högsta domstolen.

Allra viktigast är dock att det finns en bred enighet inom den samlade indiska borgarklassen, såväl i städerna som på landsbygden, bland jordägare såväl som industrialister, kring det samtida perspektivet. Historiskt sett har det indiska samhället genomgått tvära kast endast under perioderna 1967-71 och 1975-77, då klyftor uppstått mellan den industriella och den lantliga borgarklassen.

Hur den nya regeringsapparaten slutgiltigt utformas beror dock lika mycket på valresultatet som på den kohandel med parlamentsledamöternas lojaliteter som med all säkerhet efterföljer valutgången.

Ajit Roy

ÖVERSÄTTNING: LARS EKLUND

Vägen till demokrati är lång i Bangladesh

25 år i krisens skugga

Det nybildade kvinnonätverket Shammilito Nari Samaj ordnade ett protestmöte på den Internationella kvinnodagen i Dhaka.

Skymningen sänker sig hastigt över Dhaka. Av den i vanliga fall så livliga trafiken hörs numera endast cykelrikshornas pinglande. Denna kväll har vägen utanför Art College förvandlats till en enorm utomhusscen. På den vita duken uppspänd tvärs över gatan visas en film från frihetskriget 1971. Åskådarna som sitter på gatan jublar och sjunger med i de välkända frihetssångerna.

Denna natt står Bangladesh inför 25-års jubileet av självständighetsförklaringen från 26 mars 1971. Det är ett jubileum som överskuggas av den politiska kris som landet befinner sig i. Sedan den 9 mars har det varit kontinuerlig generalstrejk (s k hartal).

Välbehövligt andrum

Men inför firandet av självständighetsdagen tar även politiken en paus. Hartalen har blåsts av under två dagar, vilket ger folket och landet välbehövligt andrum. Dhaka präglas denna kväll av feststämning. Efter filmen beger vi oss till det område utanför sekretariatet där oppositionen under ledning av Dhakas borgmästare tre dagar tidigare inledde en sittstrejk som inte slutar förrän regeringen avgår.

En "Folkets scen" (Janatar Manch) har uppförts mitt på gatan och tal, sång och musik avlöser vartannat. Området, som hela tiden hade varit avspärrat av ett massivt uppbåd av polis, präglades dagen innan av våldsamheter. Polis stormade scenen och förstörde den delvis. Nu är poliserna borta, barrikaderna rivna och scenen uppbyggd igen. Tusentals människor har samlats denna natt och försäljarna från små matstånd gör stora vinster.

Facklor i stället för gevär

Framåt midnatt fortsätter vi till Shahid Minar (Martyrernas monument) för att delta i ett fackeltåg. Med brinnande stearinljus och facklor i händerna tågar tusentals människor i en tyst procession till Jagannath Hall, det hinduiska studenthem som brutalt anfölls av pakistanska armén 1971 och som i januari i år om igen utsattes för en häftig attack; den här gången av en folkvald regering. (Under förevändning av en aktion för att beslagta illegala vapen misshandlades runt 200 studenter och rummen plundrades.)

Denna natt såg jag en annan sida av motståndet mot regeringen och premiärminister **Khaleda Zia**. Det var en bild av det fredliga motståndet, som kontrast till de vanliga bilderna av våldsamheter som

de bengaliska dagstidningarna visar upp. Oppositionens kamp för att av-sätta Khaleda Zia har förvisso också innehållit våld och förstörelse.

Det är dock viktigt att påpeka att det inte är vanligt folk eller ens de politiska aktivisterna som står för det mesta av våldet. Inhyrda ligister och smågangstrar, s k mastaans, beväpnade med tegelstenar och brandbomber ser till att generalstrejkerna efterföljs och att ingen trafik förekommer på gatorna en sådan dag.

Khaleda Zia gav upp

Sedan den 26 mars har det hänt en hel del. Khaleda Zia har avgått och därmed banat väg för en neutral expeditionminister och nyval i juni. Strejk och protester bland tjänstemännen inom civilförvaltningen anses vara det som slutligen fick Khaleda Zia att, den 20 mars, kliva ner från den tron som hon så envist suttit kvar på.

Alltsedan valet 15 februari, som präglades av ett utbrett valfusk och bojkottades av oppositionen, hade regeringen förlorat sin legitimitet och allt större delar av det civila samhället hade förenat sig med oppositionspartierna i deras krav på regeringens avgång.

Dag för dag samlades allt större människomassor kring Janatar Manch. Regeringen hade misslyckats i sina desperata försök att öppna hamnen i Chittagong, som är livsviktig för landets försörjning. Detta ledde till att även representanter för näringslivet gick samman och krävde regeringens avgång och ett slut på dödläget.

Valturnéer hotas av illegala vapen

Landet styrs nu av en temporär expeditionminister, där prominenta personer från olika samhällsområden ingår; jurister, ekonomer, universitetslärare m fl. Men BNP har fått hård kritik för att man i sista minuten överlämnade försvarsministeriet i händerna på presidenten, som står utanför den nuvarande ministären. Oppositionen menar, att detta innebär att kontrollen över armén fortfarande är i händerna på BNP, då den nuvarande presidenten nominerades av BNP.

Valkampanjerna har dragit igång och de politiska ledarna turnerar land och rike runt. I deras spår följer om igen upplopp och våld. Under Khaleda Zias massmöte i Chittagong 9 april dödades fyra personer och många skadades i bråk mellan BNP:s och Awami Leagues anhängare. De senaste månadernas politiska kris har lämnat öppna sår i samhället. Kvar finns mycket bitterhet och frustration, som lätt blossar upp i ett okontrollerbart våld. Försöken att beslagta illegala vapeninnehav runt om i landet kommer att bli avgörande för möj-

ligheterna att säkerställa lag och ordning och minimera våldet under den kommande valprocessen.

Förbittrade bybor

Ute i byarna på landsbygden, där 85 % av befolkningen lever, är människorna förbittrade över de politiska ledarnas arrogans. Under en resa i södra Bangladesh nyligen, blev jag ofta vittne till politiska diskussioner vid marknadernas testånd. Byborna hade mycket klart för sig att det inte hade varit något demokratiskt val i februari.

– Det fanns bara ett parti att rösta på, det är väl inte demokrati, som en kvinna uttryckte det.

I ett annat område berättade indignerade bybor att de inte fått rösta eftersom BNP:s kandidat automatiskt nominerats. För böndernas del innebar den utdragna hartalen att de inte kunde sälja sina produkter eftersom transporter inte fungerade, samtidigt som priserna på livsmedel utifrån steg. Men krisen visade också prov på människors förmåga att anpassa sig och hitta egna lösningar på problemen.

På Dhakas gator sågs plötsligt oxkärror transportera gods och båtar fick ersätta lastbilar och bussar. För att säkra lag och ordning i Dhaka, kallade regeringen in armén under hartalens sista vecka. I alla större vägkorsningar stod stridsutrustade soldater med laddade gevär bakom bunkrar av sandsäckar. Runt bunkrarna lekte barn och få personer tycktes ta notis om de allvarliga soldaterna.

Det är svårt att avgöra hur den politiska

”Vi kräver rättvis familjelagstiftning”. ”Vi protesterar mot statlig kommunalism”. Så står det på plakaten när bangladeshiska kvinnor demonstrerar den 8 mars i Dhaka.

krisen har påverkat möjligheterna till en fungerande demokrati i framtiden. Awami Leagues **Sheikh Hasina** anklagas allmänt för att inte ha följt demokratins spelregler, när oppositionen för två år sedan drog ut på gatan istället för att fortsätta striden inom parlamentets väggar.

Hennes kompromisslösa konfrontationspolitik och aggressiva uttalanden har lett till att Awami League förmodligen tappat en del av sitt folkliga stöd. Vem som egentligen framstod som vinnare i den politiska striden är svårt att avgöra.

Helt klart är att Khaleda Zia tappade ansiktet när hon avgick och till slut tvingades ge efter för oppositionens krav på val under en neutral expeditionminister, ny Chief Election Commissioner med mera.

Under de fem senaste åren har det alltmer stått klart att BNP fortfarande är ett parti med starka autokratiska tendenser. Man har inte lagt stor vikt vid en parlamentarisk debatt och staten kontrollerar fortfarande radio och TV. Statligt maktmissbruk, övergrepp mot kvinnor, kommunalism m m har tillhört vardagen. **Farida Akhter**, ledare för organisationen UBINIG och aktiv kvinnokämpe, uttrycker det så här:

– De politiska partierna har misslyckats; nu behövs det nya alternativa krafter som tar upp kampen mot förtryck och brott mot mänskliga rättigheter. NGO:er, människorättsorganisationer och representanter från det civila samhället har spontant börjat samarbeta och höja sina röster i protest.

Demokrati?

Vägen till en fungerande demokrati tycks fortfarande lång. Bangladesh är ett feodalt samhälle som under generationer präglats av militärdiktaturer. I det perspektivet är fem år inte lång tid (de första demokratiska valen sedan 70-talet hölls 1991). Bengalerna är ett kämpande folk, som har lärt sig att leva med naturkatastrofer och under knappa omständigheter. De är också fullt kapabla att genomskåda politikernas spel och deras personliga maktkamper. Valet i juni får utvisa om de ledande politikerna fortfarande har det folkliga stöd, som är förutsättningen i en fungerande demokrati.

Karin Gregow
Svalorna/UBINIG

Matchen en skamfläck för svensk idrott

Sverige är återigen i Davis Cup-semifinal efter seger i den svåra matchen mot Indien i Calcutta. En bra prestation av spelarna men uppgörelsen lämnar efter sig en sportslig skamfläck som svensk tennis tidigare förskonats.

Förbundskaptenen **Carl Axel Hageskog**s skicklighet och kunskap om tennis kan inte ifrågasättas. Men hans uppträdande före och under matchen i Calcutta är så värstingaktigt att det inte kan eller får tolereras.

Ända sedan det stod klart att Indien och inte Holland skulle bli vår nästa motståndare så har Hageskog gjort mängder av nedlåtande, överdrivna och provocerande uttalanden om Indien och förhållandena där.

Lidandeporr i pressen

Hans sportsliga övertramp har dessvärre fått passera i det närmaste utan kommentarer i massmedia vars medföljande skribenter istället agerade likt en megafon och hejarklack och ägnade stort utrymme åt lidandeporr och skildringar av sociala problem de inte förstår.

Från förbundets sida enbart tystnad, en tryckande och alltmer pinsam tystnad.

Och sen?

– Vi har rent samvete, sa ordföranden **Jan Francke** när segern var klar.

– Jag måste slåss för mitt lag, sa Hageskog som inte ansåg sig ha något att be om ursäkt för.

Som Bill och Bull i en viss saga...

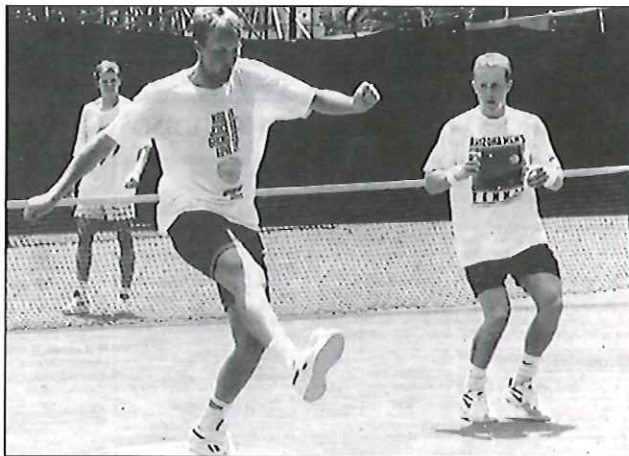
Hageskog har uppträtt likt en herreman av gamla stammen, en brittisk Raj, och domderat och hotat tullare och myndighetspersoner. Enligt referaten menade han att Indien "jävlades" och han hotade t o m att Sverige skulle bojkotta matchen.

– Det kan bli en hatmatch, sa han och uttalade en förhoppning om att domarna skulle gå in och bryta matchen om åskådarna blev för jäkliga.

Vem som skapat den otrevliga stämningen förblev osagt.

Horribla påståenden

Hans kunskaper om Indien inskränker sig till en blixervisit som tränare för det svenska DC-lag som 1985 besegrade värdfolket i Bangalore på en bana som han påstår var stampad av koskit. Gräset sägs ha varit strån som kvinnor skurit av i en närliggande park och att det inte fanns en jämn yta någonstans på banan. För att skydda sig mot magsjukdomar hade laget tvingats äta

Det svenska Davis Cup-laget tränar utan racketar på tennisbanan, det enda ställe spelarna vågade besöka under vistelsen i Calcutta. FOTO: AP

ris och kokta höns varenda dag.

Slutsatsen blev att Indien alltid väljer att spela sina matcher på usla banor och att det är orsaken till att laget "ibland lyckas skrälla" mot högre rankade nationer. Calcutta sas vara utvald för svenskmatchen eftersom publiken där ansågs vara värre än någon annanstans.

Påståendena är horribla. Tennis är en överklasssport i Indien, banorna i Bangalore var inte bra men givetvis godkända av internationella förbundets domare. Och Calcutta har lika gamla tennisstraditioner som Wimbledon och dess publik är inte bara kunnig utan också gammaldags sportslig.

När Sverige två år senare mötte Indien i DC-finalen i Skandinavium så hade vi med värdskapets rätt mycket avsiktligt valt att spela på grus, ett underlag som de indiska spelarna är ovana vid och som anlades med stora svårigheter och till höga kostnader.

Den matchen går till historien som tidernas sämsta DC-final och det var inte Indiens fel. Den stora publiken berövades all spänning.

Indisk upprördhet

Sportsligt? Självklart har indierna all orsak att vara upprörda.

Först all denna smörja. Sedan gick **Stefan Edberg**, beundrad av indiska tennisentusiaster för sin sportsmananda, ut i pressen och sa att han inte vågade åka till Indien av oro för att "smittas av någon farlig sjukdom" och spädde på gamla fördomar.

Trots detta gavs svenskarna ett hjärtligt mottagande vid ankomsten. Droppen kom när Hageskog gav utgångsförbud åt hela laget. Miljön utanför fashionabla Taj Bengal ansågs för depraverad och skadlig för spelarna som sas ha mått illa bara av färden från flygplatsen. Ingen fick äta något icke medhavt, bråket kring vattenflaskor och mat som stoppades av tullen gavs liv och död-proportioner. En medföljande säkerhetsman höll ett öga på pojarna. Ingenting som värdarna gjort var bra nog.

Den totala räkningen för hela utflykten hamnade enligt SvD på 1,5 miljoner svenska kronor!

Indien hade knappa 50.000 kronor till sitt förfogande för träning och förberedel-

ser. Efter matchen erkände till och med Hageskog att "det var mycket bättre än han anat".

Fobier och fördomar

Den indiska protest som inlämnades till Internationella Tennisförbundet

bjuder på alltför många exempel för att kunna avfärdas som "gnäll".

Ändå är det föga troligt att den beaktas trots att domarteamet i Calcutta uttryckt sitt missnöje med den svenska ledningens attityder. "Rasistiska övertoner" är ett svårdefinierat begrepp och gråzonerna är stora.

Sannolikare är att Hageskog's egna fobier och fördomar, bristande förståelse av det indiska samhället och fattigdomen som han hört talas om blockerat hans tankeförmåga.

Tennisvärlden i dag är inte bara Europa och USA. Tennis spelas på alla kontinenter och även fattigare nationer har en självklar rätt att stå som värdar för internationella matcher även i elitsammanhang. De rika länderna har inte monopol på mästerskap och viktiga matcher. Någon gång måste vi spela och tävla på deras villkor och göra det utan gnäll.

Calcutta, Indiens sportcentrum, är i högsta grad behörigt.

Svårigheterna som möter gästande idrottare i Indien är inte unika på något sätt. Hälsoriskerna drabbar faktiskt i högre grad de inhemska spelarna. De kan inte likt svenskarna skydda sig med profylax eller myggoljor eftersom de ständigt vistas i den miljön. **Leander Paes** till exempel var sjuk i två månader kring jul på grund av malaria som han fått just i hemstaden Calcutta.

Allt detta vet givetvis Hageskog och ändå förlöpte han sig så grovt.

Skandalen kring Calcutta-matchen har skadat inte bara svensk tennis utan svensk idrott överhuvudtaget. Respekten för Indien och det fortsatta idrottsutbytet mellan länderna kräver åtgärder från Svenska Tennisförbundets sida.

Utvisnings- eller matchstraff finns inte i tennis men förbundet måste ändå statuera exempel och utdöma avstängning för en eller flera DC-matcher.

Bo Gunnarsson

□ Internationella tennisförbundet ITF beslutade efter indiska protester att döma Sverige för de "kränkande uttalanden" om värdnationen Indien, som Carl-Axel Hageskog gjorde i samband med Calcutta-matchen. Svenska tennisförbundet dömdes betala 5 000 dollar i böter.

I 20 år samlade han in material om Calcuttas gator

Historikern som älskar sin stad

T P Nair, inflyttad från Kerala har han blivit den store lokalhistorikern i Calcutta.

Jag ägnar all min tid och kraft åt att skriva ned Calcuttas historia. Calcutta är min stora passion, säger P Thankappan Nair, Calcuttas egen barfotahistoriker.

PT Nair är en märklig man. Uppväxt i en liten by i Kerala i södra Indien, där hans fru och barn fortfarande bor, men själv bosatt i Calcutta sedan 1965. Under åren 1965-81 jobbade han som tidningsjournalist men slutade för att i stället koncentrera sin tid på Calcutta.

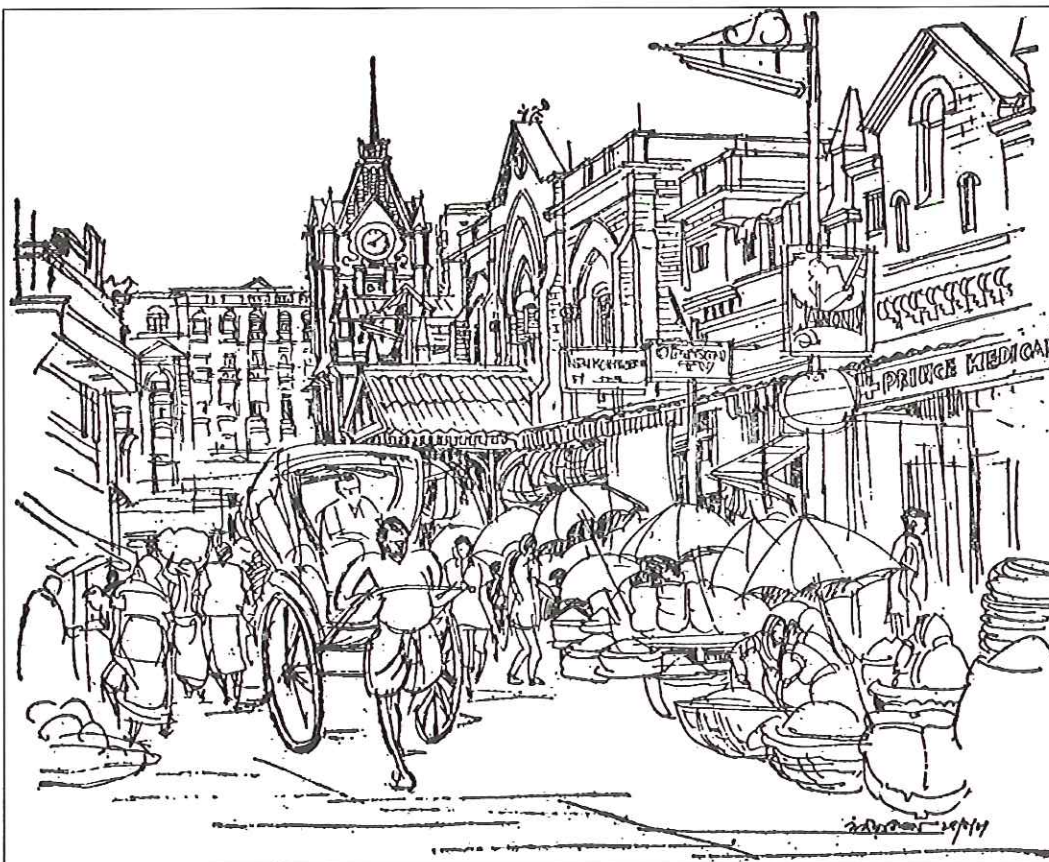
– Ingen annan hade tidigare på ett bra sätt skrivit ned stadens historia. Den information som fanns var utspridd och på flera olika språk. Detta såg jag som min stora utmaning och uppdrag.

Imponerande resultat

Resultatet av PT Nairs hängivna arbete är imponerande. Det har hittills blivit över 20 böcker om Calcutta, nio om indisk kultur samt åtminstone 600-700 artiklar i tidningar och tidskrifter. Dessutom har både BBC och fransk TV gjort kortare dokumentärer där han deltagit med sina speciella kunskaper.

PT Nairs bibliotek är ett kapitel för sig. Där på hyllorna trängs över 6 000 böcker och tusentals med klipp om Calcutta. För den oinvigde ser det en aning oorganiserat ut men vant plockar han fram den önskade boken. Varje dag går han sina rundor till bokaffärerna och antikvitetslådorna på College Street för att fynda till den unika samlingen.

– Jag jobbar helt självständigt så ingen kan påverka mitt skrivande. När jag började skriva för 20 år sedan blev jag snobbigt mottagen av Calcuttas egna proffsakade-

New Market i Calcutta.

TECKNING: SAMIR BISWAS

miker men idag är jag erkänd. Då ryckte de bara på axlarna åt mig.

Sedan några år är han anställd som forskare på Asiatiska Sällskapet i stan där han nu är tjänar sitt levebröd på att skriva ned Sällskapets 1800-talshistoria. Helst vill han dock fortsätta skriva om det som ligger honom närmast om hjärtat, Calcuttas oskrivna historia. Han blir helt lyrisk när han tänker på att det inte finns något samlat skrivet om exempelvis stadens sjukhus, bussar och spårvagnar.

Tusen sidor om gator

Denna pratsamme man kan hålla på hur länge som helst, han lever ett lugnt och stilla liv i sin spartanska lägenhet i Bhowanipore i södra Calcutta. Ett rum med pentry samt bibliotek; mer behöver han inte. Han erbjuder gärna hjälp åt Calcuttaintraserade men böckerna lånas inte ut.

– Min fru i Kerala har fått ta ett stort ansvar för barnens uppfostran då jag inte har kunnat hjälpa dem något. Alla mina besparingar och hela lönen går till mitt författande. Men tack vare min frus lärarjobb klarar sig familjen ekonomiskt.

Den mest imponerande boken han skrivit är säkerligen *A History of Calcutta's streets* från 1986. Det är en diger lunta på

närmare 1 000 sidor om Calcuttas bortåt 3 000 gator! Under arbetet, som tog 20 år, samlade han in information genom att vandra gata upp och gata ner och tala med människorna där. I början på boken finner man 31 kartor som visar hur mycket staden har förändrats genom århundradena. Enligt PT Nair finns det över 30 olika benämningar i Calcutta på gator och gränder. Några sådana speciella, typiska för Calcutta är *gullee*, *bithi* och *1st bye lane*.

Bland andra böcker han skrivit återfinns tre volymer om Calcuttas historia, sträckande sig fram tills slutet av 1800-talet, och två bibliografier sammanställda till stadens 300-årsjubileum 1990.

Om bara hälsan är honom god så kommer Calcuttas egen lokalhistoriker att berika intresserade över hela världen med fler böcker, för idéer finns så det räcker till in på nästa sekel. Hans skrivmaskin Remington Brand från 1964 tystnar inte än på länge....

Jan-Erik Karlsson
Text och foto

PT Nairs böcker kan beställas genom bokförlaget: Firma KLM Ltd 257-B, Bepin Behari Ganguly Street Calcutta-12, Indien

Aposteln Tomas förde kristendomen till Indien

Den som besöker delstaten Kerala i Indien märker snart att det i detta prunkande växthus finns en för indiska förhållanden ovanligt hög procent kristna. Dessa kristna kallar sig gärna Tomaskristna eftersom de menar att aposteln Tomas var den som förde kristendomen till Kerala och Indien.

Omkring 40 kilometer sydväst om staden Trichur och ungefär lika långt norr om Ernakulam och Cochin ligger orten Kodungallur (Cranganore, Muziris) som utpekas som den plats där aposteln Tomas skall ha landstigit år 52 e. Kr.

Här berättas det att aposteln genom tecken och under omvända cherarikets härskare för att sedan resa runt och grunda kyrkor och sprida den kristna tron. I Kerala finns det sju orter

som på ett särskilt sätt förknippas med aposteln. Till slut skall han ha kommit till Mylapore utanför nuvarande Madras där han led martyrdöden och där man än idag pekar ut hans grav.

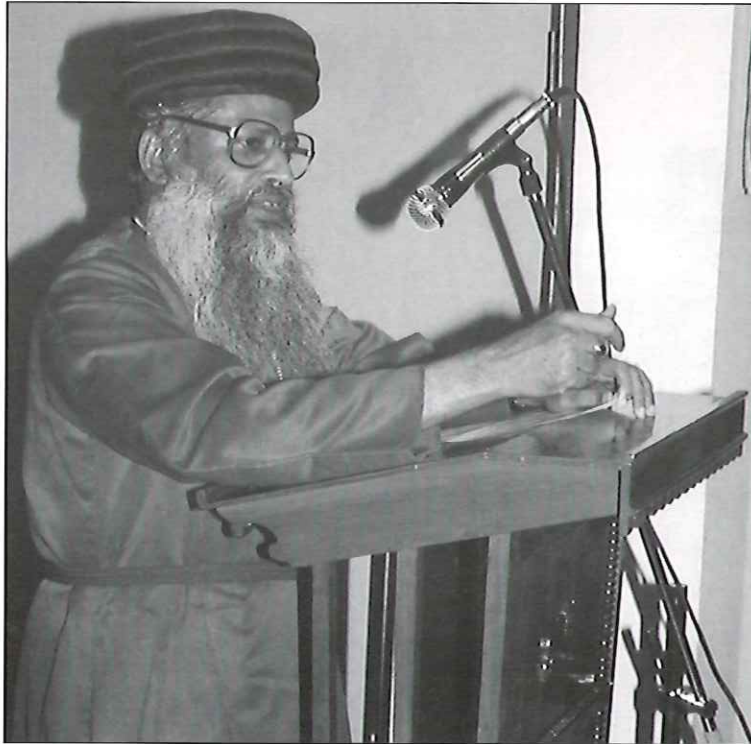
Välutvecklade förbindelser

För de kristna i Kerala är det en självklarhet att aposteln Tomas var den som förde kristendomen till Indien. Det finns inga bindande bevis att anföra mot ett sådant antagande.

Tvärtom vet vi att förutsättningarna för att Tomas skulle kunna resa till Indien vid denna tid fanns. Den grekisk-romerska handeln med Indien var välutvecklad under antiken. Handeln gick dels landvägen via Persien, dels sjövägen genom Röda havet och med monsunvindarnas hjälp längs Indiska oceanens kuster. Dessutom fanns väl redan under apostolisk tid på den sydindiska malabarkusten den anknytningspunkt som var så gynnsam för den urkristna missionen: En judisk diaspora.

Men det finns också positiva indicier på att aposteln Tomas skall ha varit i Indien. Hos såväl syriska som grekiska och latinska kyrkofäder kan man finna referenser till Tomas verksamhet och martyrdöd i Indien.

Dessa uppgifter går sannolikt tillbaka på

Biskop Mar Aprem leder den östsyriska kyrkan (*The Church of the East*) i Indien.

den utförliga berättelsen om aposteln som finns nedtecknad i *Tomasakterna* som i sin nuvarande form bör ha författats omkring år 200 e. Kr. En muntlig indisk version av tomastraditionen fick portugisen **Antonio de Gouvea** höra sjungas av en munk i Indien omkring år 1600, men det är oklart hur gammal och genuin denna inhemska muntliga tradition är.

Sydindisk kyrkohistoria

Den indiska kristendomens historia fram till portugisernas ankomst i slutet av 1400-talet (**Vasco da Gamas** landstigning i Calicut den 17 maj 1498) är till stora delar höljd i dunkel. De uppgifter som finns är sporadiska, föga exakta eller utforskade.

De utförligaste beskrivningarna finner man i de medeltida reseskildringarna av bland andra **Marco Polo** (1293) och **Nicola di Conti** (omkr 1440). Men även dessa är förvånansvärt knapphändiga när det gäller de tomaskristna. Det tycks i alla fall stå klart att de tomaskristna i Indien mycket tidigt kom under östsyriskt, nestorianskt, inflytande och att en orientering mot den östsyriska traditionen varit självklar åtminstone fram till 1500-talet.

Portugisernas ankomst till Indien ledde under 1500-talet till ett komplicerat intraspel med en rad olika parter inblandade.

Roms företrädare i Indien, **Alejo de Meneses**, lät 1599 sammankalla en unionssynod i Diamper (Udayamperur) vid vilken de tomaskristna övertalades att fördöma den nestorianske patriarken som heretiker och att underställa sig en av Rom direkt utnämnd biskop. De av synoden fastställda dekreten föreskrev genomgripande förändringar i fråga om rit, lära, moral och disciplin.

1. Den syro-malabariska kyrkan av östsyrisk rit

Drygt ett halvsekel senare – 1653 – tog de allra flesta tomaskristna avstånd ifrån Rom och synoden i Diamper. Endast en rest förblev unionen trogen och kom att utgöra kärnan i det som idag är den största tomaskristna kyrkan i Indien med över två miljoner medlemmar: Den med Rom unierade syro-malabariska kyrkan av östsyrisk rit. Denna kyrka består nu

av de båda ärkestiften Ernakulam och Changanacherry.

2. Den östsyriska eller nestorianska kyrkan

Ur den syro-malabariska kyrkan uppstod under slutet av 1800-talet en liten nynestoriansk grupp som 1907 etablerade sig som en självständig kyrka under ledning av en biskop som utnämns av den nestorianske patriarken. Denna östsyriska kyrka som idag består av drygt 15 000 medlemmar har sitt centrum i staden Trichur och leds av den unge, jovialiske och ekumeniskt aktive biskopen **Mar Aprem**. Kyrkan förfogar över ett tryckeri (**Mar Narsai Press**) och ger ut tidskriften *Voice of the East*.

3. Mar Thoma-kyrkan

Även om de tomaskristna mycket väl kan ha haft sporadiska kontakter med den västsyriska kulturkretsen tidigare, var det först genom biskopen **Mar Gregorios** ankomst till Indien 1665 som grunden lades till den västsyriska eller jakobitiska traditionen i Indien. Mar Gregorios som var utsänd av den västsyriske patriarken av Antiokia lyckades genom sin förkunnelse vinna många tomaskristna för den jakobitiska tron.

I denna indiska syrisk-ortodoxa kyrka

uppstod redan i slutet av 1800-talet spänningar mellan å ena sidan patriarken av Antiokia och dennes anhängare och å andra sidan den lokale syrisk-ortodoxe metropoliten **Mathews Mar Athanasios** och dennes anhängare. Den senare blev så småningom exkommunicerad och kom 1889 att bli den förste ledaren för den syriska Mar Thoma-kyrkan.

Denna kyrka som till det yttre har bevarat gamla former men teologiskt är präglad av anglikansk lågkyrklighet har sitt centrum i Tiruvalla varifrån kyrkans överhuvud, metropoliten, leder en medlemsskara på över en halv miljon medlemmar. Mar Thoma-kyrkans i dag mest namnkunnige medlem är utan tvekan sekulariseringsteologen **M M Thomas**, tidigare ordförande i Kyrkornas Världsråds centralkommitté.

4. Den syrisk-ortodoxa kyrkan av väst-syrisk rit

Konflikten mellan den antiokenske patriarken och den västsyriske metropoliten i Indien upphörde inte med Mar Thoma-kyrkans bildande. Vad det hela handlade om var frågan om huruvida patriarken av Antiokia bara var andligt överhuvud för de syrisk-ortodoxa kristna i Indien eller även juridiskt överhuvud.

År 1911 blev metropoliten **Mar Dionysios VI** exkommunicerad, men redan året därpå kom motpatriarken **Mar Abd al-Masih** till Indien och inrättade katolikätämberet varigenom han anknöt till en gammal tradition i den västsyriska kyrkohistorien.

Med detta blev den syrisk-ortodoxa kyrkan i Indien uppdelad i två läger: Katolikosanhängarna och patriarkanhängarna. I slutet av 1950-talet försonades de båda lägren, men redan i början av 1970-talet uppstod nya spänningar som 1975 kulminerade i en definitiv splittring.

Sedan 1975 finns det två av varandra helt oberoende syrisk-ortodoxa kyrkor i Indien som tillsammans omfattar omkring en och en halv miljon medlemmar.

I spetsen för den antiokiatrogna syrisk-ortodoxa kyrkan står sedan 1975 den av patriarken **Ignatios Yaqub III** utnämnde **Mar Baselios Paulos II** som bär titeln "Catholicos of the East".

5. Den självständiga indiska syrisk-ortodoxa kyrkan

Den självständiga indiska syrisk-ortodoxa kyrkan leds av **Baselios Mar Thoma Mathews I** som också kallar sig "Catholicos of the East" och residerar i Kottayam. Till denna självständiga kyrka hör en rad internationellt kända personligheter som exempelvis metropoliten av Delhi (residerar för det mesta i Kottayam) **Paulos Mar Gregorios** – teologiskt och ekumeniskt mycket aktiv under sitt tidigare namn **Paul Verghese** – och teologen **V C Samuel**.

Kodungallur (Cranganore, Muziris) där aposteln Tomas skall ha landstigit år 52 e Kr.

6. Den syro-malankariska kyrkan

Som ett led i försöken att försona de båda lägren i den västsyriska ortodoxa kyrkan i Indien uppstod 1930 den med Rom unierade syro-malankariska kyrkan av antiokensk rit. Denna kyrka som omfattar minst 200 000 medlemmar leds av ärkebiskopen **Benedict Mar Gregorios** i Trivandrum.

7. Den syriska kyrkan i Anjoor

Ytterligare en västsyrisk kyrka måste nämnas för att listan över tomaskristna syriska kyrkor i Indien skall bli komplett. Denna självständiga syriska kyrka i Anjoor (Thoziyur) kom till på 1700-talet när den syrisk-ortodoxe metropoliten av Jerusalem, som redan tidigare vigde den sydindiske metropoliten, år 1772 dessutom vigde dennes rival, **Mar Kyrilos**. Den definitiva utbrytningen kom inte till stånd förrän 1894 då den självständige metropoliten vidareförde den apostoliska successionen till den syriska Mar Thoma-kyrkans ledare.

Kyrkan i Anjoor och den av anglikansk lågkyrklighet inspirerade Mar Thoma-kyrkan har sedan dess stått varandra mycket nära. Ett exempel på detta är att biskopen för kyrkan i Anjoor, **Mathews Mar Kurilos**, tog emot sin vigning 1977 av Mar Thoma-kyrkans metropolit **Alexander Mar Thoma**. **Mathews Mar Kurilos** företrädare **Paulos Mar Philoxenos** lämnade kyrkans ledning i samband med att han i augusti 1977 blev upptagen i den katolska syro-malankariska kyrkan.

St. Ephrem Ecumenical Research Institute (SEERI)

Det är mot bakgrund av denna mångfald av tomaskristna kyrkor och rivaliteten dem emellan som grundandet av St. Ephrem Ecumenical Research Institute (SEERI) i Kottayam år 1985 skall ses. Forskningsinstitutet tillhör visserligen Tiruvalla-stiftet i den syro-malankariska kyrkan, men alla

de sju ovannämnda syriska kyrkorna samarbetar i detta ekumeniska projekt.

Syftet med institutet är att sprida och fördjupa kunskaperna i det syriska språket och den syriska traditionen. För detta ändamål har en lång rad internationellt kända syrologer och experter på den syriska traditionen knutits till forskningsinstitutet som rådgivare.

Flera av dessa besöker dessutom regelbundet SEERI för att hålla föreläsningsserier och seminarier. Hittills har också SEERI tre gånger arrangerat internationella konferenser (1987, 1990 och 1994).

Inte bara mångfalden av syriska kyrkor i Indien utan också det faktum att Indien i ett internationellt perspektiv har det största antalet kristna som följer den syriska traditionen (omkr 6 milj), både i dess väst- och östsyriska form, gör det välgrundat att ett ekumeniskt forskningsinstitut har grundats just här.

Som framgår av institutets namn är den helige **Efraim Syriern** (d 373) institutets skyddspatron. Detta beror inte bara på att Efraim är en av den syriska traditionens allra främsta gestalter. Här finns också en ekumenisk ansats eftersom Efraim förenar de båda syriska kulturkretsarna: den västsyriska och den östsyriska.

Tidskriften The Harp

Den tidskrift som SEERI ger ut är också uppkallad efter Efraim, "Den helige Andes harpa": *The Harp. A Review of Syriac and Oriental Studies*. Tidskriften The Harp är en värdefull kunskapskälla att ösa ur för alla som är intresserade av de syriska kyrkofäderna och den syriska traditionen i sig men också av hur denna tradition förvaltas i det land som har det största antalet syriska kristna i världen.

The Harp kan beställas direkt från St. Ephrem Ecumenical Research Institute (SEERI), Baker Hill, Kottayam – 686 001, Kerala, India. Men bor man i Norden är det mera praktiskt att vända sig till Ostkirchendiensten, Kleinerberger Weg 13, D-4790 Paderborn, Tyskland.

Ännu en kunskapskälla skall nämnas. Det är den krönika över vad som händer i östkyrkorna i Indien som sedan 1976 publicerats i tidskriften *Oriens Christianus* (Wiesbaden, Tyskland) och från 1984 i tidskriften *Parole de l'Orient* (Kaslik, Libanon). Denna krönika skrivs av **John Madey** som har regelbunden kontakt med de olika kyrkorna och därför kan rapportera om det aktuella läget.

Bo Holmberg

Bo Holmberg är professor i semitiska språk vid Lunds universitet. Med anledning av sin forskning kring det syriska kyrkospråket (som tillhör den semitiska språkfamiljen vid sidan om bl a arabiska och hebreiska) deltog han 1994 i *The Third World Syriac Conference*, som arrangerades i Kerala, Indien.

Vykort från Lahore:

Diana goes East

Hela världen älskar smaskiga tvåloperor och folket i Lahore, Pakistans kulturella huvudstad, är inget undantag. Föga förvånade var det följaktligen att Lahoreborna blev överförtjusta när prinsessan Diana, leading lady i sagan om den brittiska kungafamiljen, kom på besök i slutet av februari.

Dianas tredagarsbesök syftade till att gå med håven och att skapa internationell uppmärksamhet kring det cancersjukhus som Pakistans crick-etkapten och media-älskning **Imran**

Khan låtit bygga. Men hon hade också med sig saker som kunde varmt hjärtat hos varje Hollywoodproducent: Bud om ett surt brittiskt kungahus och idoga men fruktlösa försök att stoppa hennes resa, signerat det brittiska UD.

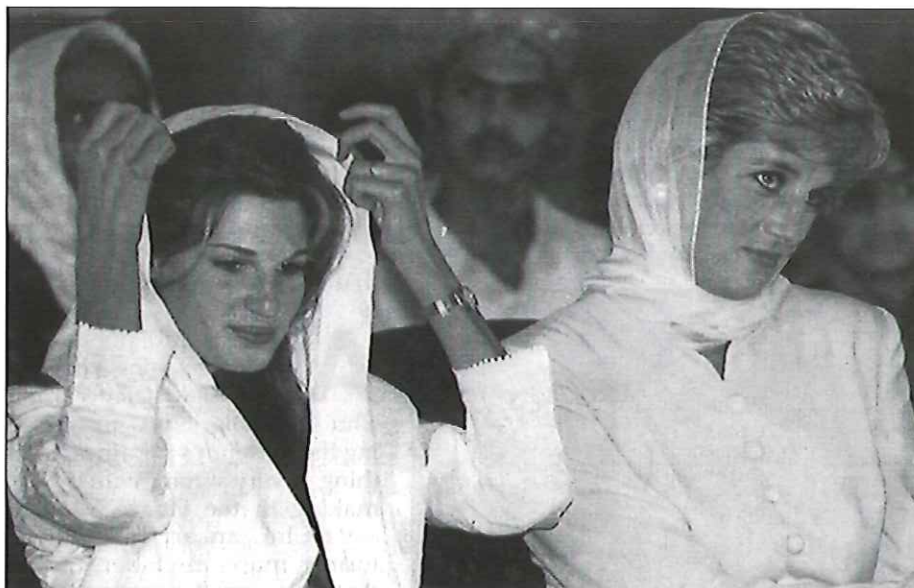
Sessan flaggade därmed självsäkert sitt oberoende i sina manövrer för att skaffa ett bra utgångsläge inför den kommande skilsmässan från **Prinsen av Wales**. Och premiärminister **Benazir Bhutto** kunde inte dölja sin ilska över att ha hamnat i skuggan av Sessan och Imran, såväl i flärd som politiskt.

I bakgrunden lurade dessutom en ny möjlig kärleksaffär: Den senaste mannen i Dianas liv, en rubrikernas man vid namn **Hasnat Khan**, född i Lahore men nu verksam som läkare i London.

Sessan landade i Lahore i ett privat jetplan tillhörigt den stenrike finansmannen **James Goldsmith** vars dotter **Jemima** är gift med Imran Khan. Brittiska UD hade avrått Diana från att resa av säkerhetsskäl grundat på motsättningarna mellan Imran och Benazir liksom mellan Storbritannien och Pakistan.

Den brittiske ambassadören **Sir Christopher MacRae** lämnade huvudstaden Islamabad bara 48 timmar innan Diana skulle landa. Andra brittiska diplomater hade snabbt sökt semester för att man skulle vara säkra på att där inte fanns någon ur kåren i tjänst då Diana var där.

Premiärminister Bhutto fanns i sin hemby, Larkana, som ligger omkring 800 km söder om Lahore. Det föregivna skälet var

Tvåloperan om prinsessan Dianas öden och äventyr har fört henne till Pakistan, där hon förtjust Lahoreborna med sitt besök hos cricketstjärnan Imran Khan och dennes brittiska hustru Jemima, till vänster på bilden.

FOTO: SAEED KHAN/AP

att hon skulle fira Eid-helgen som markerar slutet på Ramadan, den heliga månaden.

Den pakistanska regeringen höll sig dock strikt till protokollet för att hedra prinsessan Diana. Men den statliga teven och tidningarna höll tyst om den celebra visiten och i Islamabad var man härskna på Diana som accepterade inbjudan från Imran som i sin tur av Bhutto anklagats för korruption och vanstyre.

Medan Bhutto höll tyst så hördes hennes parti PPP desto mer. Någon glömde tala om för Brown Sahib (styresmännen i Pakistan) att the British Raj (kolonialherarna) har lämnat landet, sa **Salman Taseer** som syftade på att Imran ofta kritiserat pakistanier som apar efter britererna.

Imran har i sin tur i ett års tid förnekat att han har några politiska ambitioner för egen del. Men han har nu bekantgjort att han tänker gå in i politiken. Han vill förändra det politiska systemet, säger han utan att ge några närmare detaljer om hur. Han har inget parti, inget politiskt program och inget stöd från ledande politiker.

Så politiska bedömare ansåg det självklart att Sessans besök också var en sjsättning av Imrans politiska karriär. Imran Khan driver politik i namn av välgörenhet skrev **Arif Nizami**, redaktör för dagstidningen The Nation. Diana fick han hit för att sponsra välgörenhet, men det har hjälpt till att bygga hans politiska image, enligt Nizami.

De flesta journalister var dock föga intresserade av dessa övertoner. De tillbringade i stället dagar och nätter i närheten av

Diana för att få nys på om ifall att Hasnat Khan syntes till. Denne hjärtspecialist och ungarl från London råkade befinna sig i Pakistan för att fira Eid med sina släktingar. Denne välbyggde, snygge punjabier har setts äta middag med prinsessan i London flera gånger om. Men nu fann man honom inte.

Under tiden dessa små mini-dramas utspelades i bakgrunden så påminde prinsessan om syftet med sitt besök vid ett strålände

framträdande på Imrans sjukhus. Hon tillbringade fyra timmar vid *Shaukat Khanum Memorial Hospital*, ett sjukhus som kostat 10 milj dollar. Där behandlas fattiga cancerpatienter gratis och sjukhuset drivs med donationer.

Diana var klädd i en lång turkosfärgad blus av traditionellt snitt med matchande scarf. Hon svepte genom vårdavdelningarna där hon med kyssar, småprat och tröst tog sig an cancerdrabbade småttingar. Hon satte sig ner bredvid åttaårige **Adnan Rovena** som låg inne för att amputera sitt cancerdrabbade ben. Där lyssnade Diana på Adnans mor som vädjade att man skulle stoppa amputationen. "Gör något", sa mamman. "Vi klarar oss och vi gör vårt bästa", sa prinsessan med tårar i ögonen.

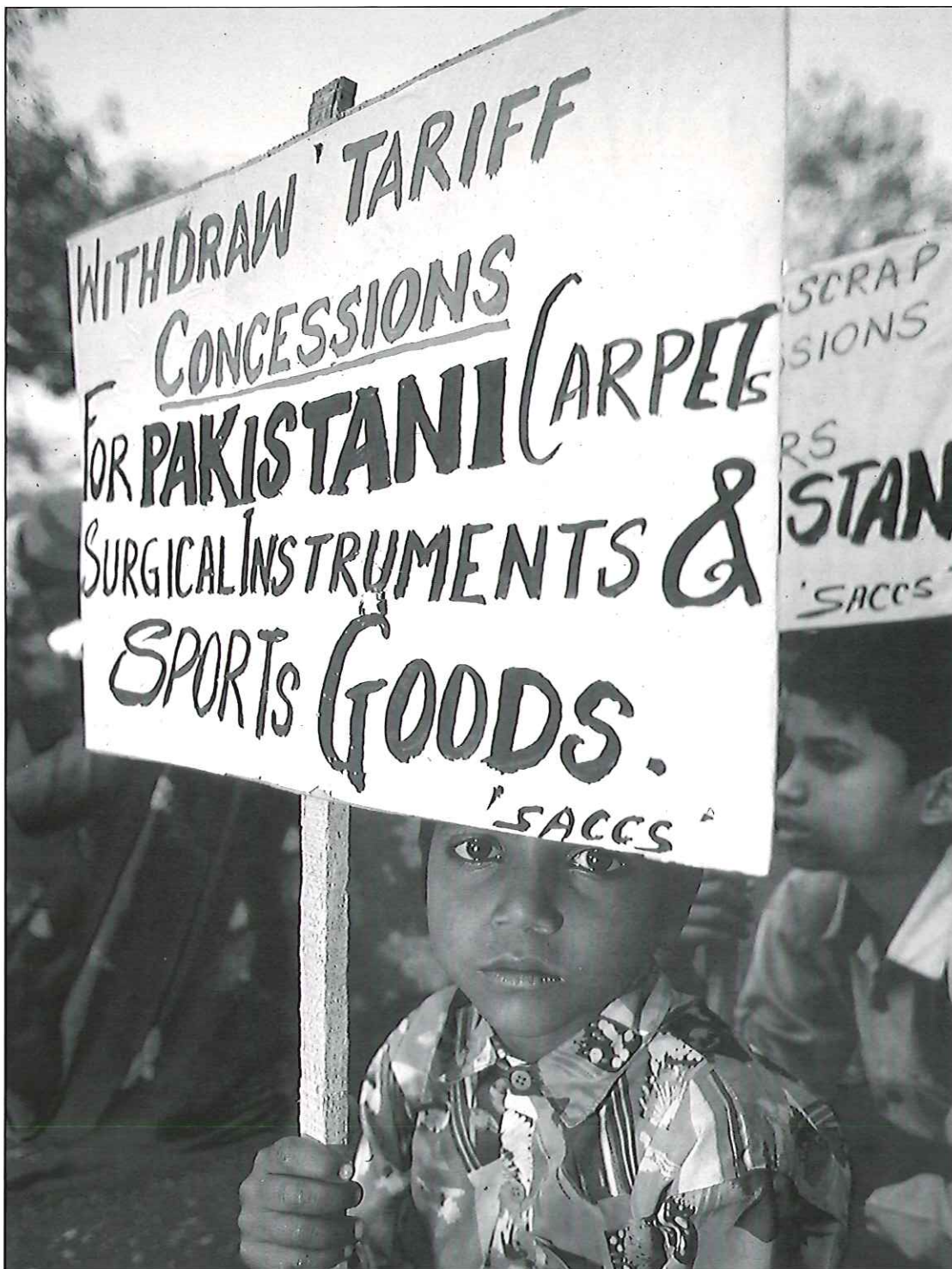
Scenen fick till och med de cyniska journalisterna att vekna. Londontidningen Daily Mirror exempelvis skrev att "hennes målsättning att nå de allra fattigaste och de lidande antog närmast bibliska proportioner".

Den kvällen samlades 500 personer ur Lahores societet i ett tält för att dinera med Sessan till ett pris av 300 dollar per skalle för detta privilegium. Och Lahoreborna kan komma att få ännu en chans att delta i denna världsomspännande tvålopera: Sessan har gett Imran Khan det långsiktiga uppdraget att samla in pengar för sin välgörenhet såväl i England som i Pakistan.

Ahmed Rashid

Far Eastern Economic Review

översättning: Thomas Bibin

Den sydasiatiska organisationen mot barnarbete demonstrerar i protest mot handeln med pakistanska mattor, kirurgiska verktyg och sportartiklar – tillverkade av barnarbetare.

FOTO: KIM NAYLOR

”Vi erkänner barnets rätt att skyddas från ekonomiskt utnyttjande och från arbete som kan vara farligt eller skadligt för barnets hälsa eller fysiska, mentala, själsliga, moraliska eller sociala utveckling”

Ur FN:s barnkonvention § 32

Allt för barnens bästa

– men kampen mot barnarbete är långt från enad

Alla är överens om att barn inte ska utnyttjas som arbetskraft. Men där slutar också enigheten. En stridsfråga är hur alternativet till barnarbete ser ut.

En annan är hur långt omvärlden ska gå i sitt agerande. Är köpbojkott verksamt? Karin MacLennan sammanfattar rösterna i den svenska debatten.

VÄND!

”Mattan” satte igång den svenska debatten

Fastkedjade barn. Misshandlade barn. Slavbarn. För två år sedan visades den svenska filmen *Mattan* av Magnus Bergmar i svensk TV, i 15 andra länder och i nyhetsrapportering i 65 länder.

Det basala för mig var att visa barnens villkor. Det var huvudsaken. Sedan tillkom det svenska perspektivet. Vi konsumenter har en rättighet och en skyldighet att veta hur våra varor tillverkas, säger Magnus Bergmar.

Bilderna av de slavarbetande mattbarnen i Pakistan kom in i våra vardagsrum och plötsligt såg vi på vardagsrumsmattan med andra ögon. Var den handknuten av små barnahänder?

Tanken var väl magstark för våra samveten. Vi krävde att få veta om mattorna vi tänkte köpa var barnarbetsfria. Men mattimportörerna hade svårt att garantera att barn inte hade deltagit i någon del av tillverkningen och försäljningssiffrorna sjönk.

Det finns ingen som säger att de slavarbetande barnen i mattfabrikerna har det sämre än slavarbetande barn i andra sektorer. Men eftersom mattindustrin är en exportindustri fick vi konsumenter en möjlighet att påverka, något som varit svårare om det gällt barn i en icke-exporterande sektor.

Skrik efter bojkott

– Människor började skrika efter en bojkott men vi tyckte inte det var någon mening med att idka pajkastning mot dessa länder, utan ville hitta konstruktiva lösningar, säger Roger Edberg som är representant för de svenska mattimportörerna.

Mattimportörerna i Sverige återfick fattningen snabbt. Tillsammans med Rädda Barnen, BLLF (Bonded Labor Liberation Front) och fackföreningar bildade man en barnarbetsgrupp med målsättningen att hitta långsiktiga lösningar som skulle hjälpa barnen. Det första gruppen gjorde var att resa ner till till Pakistan för att träffa mattexportörerna där. Birgitta Ling på Rädda Barnen berättar att gruppen blev positivt överraskad vid mötet.

– Vi förväntade oss att de skulle blåneka

Inblicken i de slavarbetande barnens liv i Pakistan blev för mycket för de svenska TV-tittarna. En proteststorm mot barnarbete följde. En spontanbojkott mot handknutna mattor uppstod. Mattarbetarbarn finns också i Indien, här i Varanasi.

FOTO: KIM NAYLOR

till att barnarbete existerade, men de var oerhört tillmötesgående. Visst förstod vi att de sa det vi ville höra men de erkände i alla fall att problemet fanns.

Gruppen enades om att en bojkott inte var den bästa lösningen och att man istället skulle försöka samarbeta med mattexportörer, inhemska organisationer och stadsmakter för att få bort barnarbetet från mattfabrikerna. En bojkott kunde bara bli aktuell som en sista utväg och om den var välplanerad. Det viktigaste för oss var vad som hände med barnen. Det är inte giftfria tomater det handlar om.

Organisationen BLLF, som har både pakistansk och en svensk förgrening, är dock mera positivt inställda till en bojkott än vad Rädda Barnen är. De tycker att det är ett bra sätt att påverka ifall påtryckningar på ländernas myndigheter kombineras med krav på mer resurser till utbildningssektorn. Det behövs inte ens en organiserad bojkott, det räcker med en konsumentaktion. Med andra ord att konsumenter helt enkelt låter bli att köpa en vara tillverkad av barn. När det gäller mattor ägde en just sådan konsumentak-

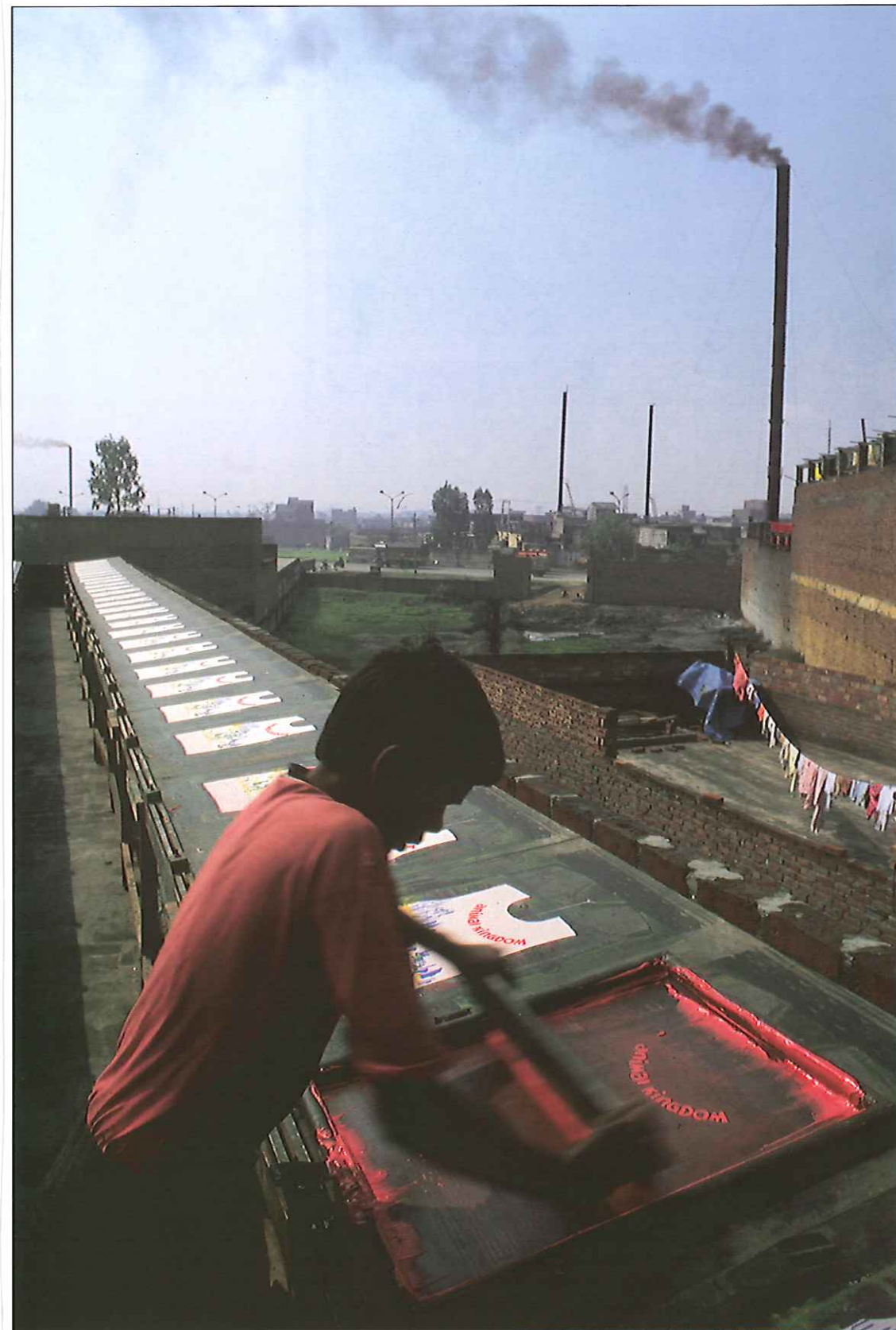
tion rum.

Gryende insikt i Nord

Filmen och konsumentaktionen har också haft effekt. Roger Edberg, representant för mattimportörerna, konstaterar att försäljningen av handknutna mattor gått ner i Sverige, men påpekar att konjunkturedgången spelat en viss roll i detta. Hur som helst har den gryende insikten i Nord om barnarbete i Sydasiens onekligen påverkat de sydasiatiska mattfabrikanterna.

– När jag för ett par år sedan frågade en kille om barnarbetet på hans fabriker för han i takt av indignation. När jag träffade honom nyligen visade hans far stolt upp fem skolor som han startat åt barnen, berättar Roger Edberg.

Innan *Mattan* visades visste inte majoriteten av svenskarna om att barn arbetade i mattfabriker. Men Roger Edberg visste. Om inte *Mattan* visats, hade han då arbetat lika hårt för att få bort barnarbetet ifrån fabriker-na?

Det är inte bara inom mattindustrin som barn utnyttjas. Överallt inom industrin finns de arbetande barnen. Här arbetar barn med tygfärgning i Ludhiana i indiska delstaten Punjab.

FOTO: KIM NAYLOR

– Nej, det tror jag inte. Det är klart att man upprörts över att barn jobbar. Man ser de ju överallt när man reser i Sydasiens. När man åker taxi säljer de tidningar vid rödljus. Att de hamnat inom mattindustrin har inte gjort en förvånad. Det kändes inte som man var kapabel till att förändra situationen.

Lite väl i överkant

Han säger att filmen *Mattan* aktualiserade problemet med barnarbete samtidigt som han tycker att den tog i i överkant, och han påpekar att Magnus Bergmar är en aktiv medlem av BLLF.

– Den talade om saker som jag aldrig har sett, till exempel fastkedjade barn. Jag har

frågat alla jag träffat men ingen har någonsin sett ett fastkedjat barn. Filmen kunde väl ha visat ett barn som verkligen var fastkedjat.

Farligt eller ofarligt?

I engelskan finns det två ord för barnarbete; *childwork* och *childlabour*. Från början menade man att *childlabour* var avlönat arbete och *childwork* oavlönat arbete, till exempel i hemmet. Oavlönat arbete sågs som något positivt för barnet, en del i dess socialiseringsprocess. Avlönat arbete ansågs däremot vara skadligt för barnet.

Men sedan visade undersökningar att det inte riktigt var så enkelt. Ibland föredrog barn avlönat arbete framför ett oavlönat, kanske slitsamt arbete i hemmet. Då valde man istället att definiera *child labour* som allt arbete som var skadligt för barnet. Ett skadligt arbete hindrar barnet från att gå i skola eller leka eller är psykiskt eller fysiskt skadligt för barnet. Det här kunde vara slavarbete, prostitution men även arbete i hemmet.

Child work däremot inkräktar inte på barnets rättigheter och kan ibland vara positivt för barnets utveckling.

Inte religionens fel

Att barnarbete fortsätter att existera i Pakistan beror inte på att den islamska religionen brister vad gäller mänskliga rättigheter, skriver **Alain Lefebvre** (känd för Sydasiens läsare) i häftet *Islam, Human Rights and Child Labour in Pakistan*.

Den pakistanska staten har stiftat lagar mot barnarbete men dessa efterlevs inte. Så länge fattigdom och sociala orättvisor existerar kommer barn att utnyttjas skriver han.

Häftet kan beställas ifrån NIAS (Nordic Institute of Asian Studies) i Danmark. Adressen är NIAS, Leifsgade 33, 2300 Köpenhamn. Fax: 45-32962530

Allt för barnens bästa? FORTS.

Farligt bekämpa barnarbetet

Många oklarheter kring mordet på Iqbal • Pakistansk journalist åtalad för förräderi

Mordet på barnarbetaren Iqbal Masih skalar internationellt. I Pakistan och utomlands. - Enligt vissa och myndigheterna har Iqbal blivit en symbol för barnarbete. Det säger Zafarullah Khan, utrikesminister i Lahore, som just nu står inför rätta i ett härbesök för utspjottning och förräderi. Han är en av de få som har blivit utspjottade.

Zafarullah Khan, utrikesminister i Lahore, står just nu inför rätta i ett härbesök för utspjottning och förräderi. Han är en av de få som har blivit utspjottade.

Oenighet om Iqbals bakgrund

Hösten 1994 kom en liten, mager pojke till Sverige. Han hette Iqbal Masih och var inbjuden tillsammans med ledaren för pakistanska BLLF av fackföreningarna i Sverige. Syftet med resan var att de skulle studera den svenska fackföreningsrörelsen. Men det blev istället Iqbal som undervisade svenskarna i de pakistanska slavbarnens villkor. Iqbal Masih var själv en frivillig slavarbetare som arbetat i mattfabrik. Han kunde berätta om egna upplevelser.

– Garvade fackföreningsledare sa att det var länge sedan de hört ett sådant eldigt kamptal, berättar Anna-Karin Wilmenius från svenska BLLF.

Efter sejouren i Sverige åkte Iqbal vidare till USA och tog emot ett pris ifrån Reebok Human Rights Award. Publiciteten var enorm. Sedan åkte han hem. Några månader senare, i april 1995, mördades han i sin hemby.

Bra affischnamn

Efter mordet åkte Bo Gunnarsson, journalist på Arbetet, ner till Pakistan. Han skrev två artiklar om pakistanska BLLF där han bland annat berättar att Iqbal Masih i själva verket var 19 år. Uppgiften hade kommit fram i mordrättegången och bekräftades av kommissionen för mänskliga rättigheter (HRCP) i Pakistan.

– Iqbal var naturligtvis ett bra affischnamn. Han kunde tala för sig på ett sätt som inte tio- elvaåringar kan. Fast han hade säkert varit med om en del, säger Bo

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

Det var många som gillade att barnarbetaren Iqbal Masih blev utspjottad.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

En utlysning för att vara "enligt syfte", den vänta på utlysning som inte riktar mot ett pakistansk utspjottning. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i Pakistan och även utspjottad av myndigheterna i USA. Han har blivit utspjottad av myndigheterna i USA.

I två artiklar i Arbetet framförde journalisten Bo Gunnarsson i augusti 1995, de tvivel som i Pakistan rests angående Iqbals bakgrund. Artiklarna har senare anmälts till Pressens Opinionsnämnd av BLLF, men friats.

som angetts är att Iqbal och hans två kusiner överraskade drängen när han hade tidslag med en åsna. BLLF tror inte på den versionen och vill få till stånd en ny rättegång där utländska observatörer får lov att medverka. Något som den pakistanska regeringen lovade efter mordet.

Men trots allt verkar det som om mordet åtminstone fört en del gott med sig.

Folk grät i telefonen

– Efter mordet exploderade världen med information om mattbarnen. Jag tog två veckor ledigt från jobbet och satt och svarade i telefon. Allt ifrån Jimmy Carter Institute till äldre damer och barn ringde. Somliga grät. Folk reagerade spontant. Det var så fruktansvärt med mordet, men samtidigt insåg vi att frågan befanns i ett helt annat läge. Iqbal hade blivit en symbol. Vi har till och med hittat en tecknad serie om honom i Senegal, berättar Anna Karin Wilmenius på BLLF.

TV-bluffen om IKEA-mattan har skadat debatten

En dag i januari 1995 satt Göran Ydstrand från IKEA i en tysk TV-studio under ett direktsänt program. – Plötsligt visade de bilder på två barn som höll i en IKEA-matta. Barnen påstods arbeta hos våra leverantörer. Jag frå-

gade om de kunde garantera att filmen var sann och det sa de att de kunde. Så då följde jag våra riktlinjer och stoppade importen från den indiska leverantören berättar Göran Ydstrand. Ett år senare upptäckte den tyska polisen att Michael

Born, frilansaren som sålt inslaget om IKEA till Stern TV, hade förfalskat ett tjugotal filmer. Inklusivt inslaget om IKEA. Michael Born hade köpt en IKEA-matta i Tyskland, letat upp en mattfabrik i Indien och

fått fabrikgärens brorsöner att hålla upp mattan och låtsas vara barnarbetare. IKEA har beslutat att för tillfället inte stämna Stern TV. Däremot kräver IKEA att de sänder ett riktigt reportage om barnarbete och att de betalar skadesstånd till de familjer som förlorade sina jobb hos den in-

Konsumentens makt är stor

I Lidköping bor nu en äldre pakistansk man som heter Ehsan Ullah Khan. Han är BLLF:s grundare och mannen som kom med Iqubal till Sverige. Sedan mordet har han inte kunnat bo i Pakistan.

– Efter mordet utsattes BLLF för en stor desinformationskampanj av mattfabrikörerna och kommissionen för mänskliga rättigheter (HRCP) och jag anklagades för högförräderi. Utan orsak. Straffet för högförräderi är döden, säger han.

Ehsan var utomlands då detta hände och stannade helt enkelt borta. För det mesta bor han i Lidköping där han har vänner i svenska BLLF.

Fick rätt i högsta domstolen

Hans arbete började för 29 år sedan med de förslavade tegelstensarbetarna i Pakistan. Efter 20 år fick han äntligen högsta domstolen att erkänna att skuldslaveri existerade i landet och att detta stred mot landets konstitution. Då kom andra arbetargrupper såsom mattknytare till honom och berättade att även de levde under liknande villkor. En paraplyorganisation behövdes och BLLF grundades med hjälp av en svensk grupp som blev svenska BLLF.

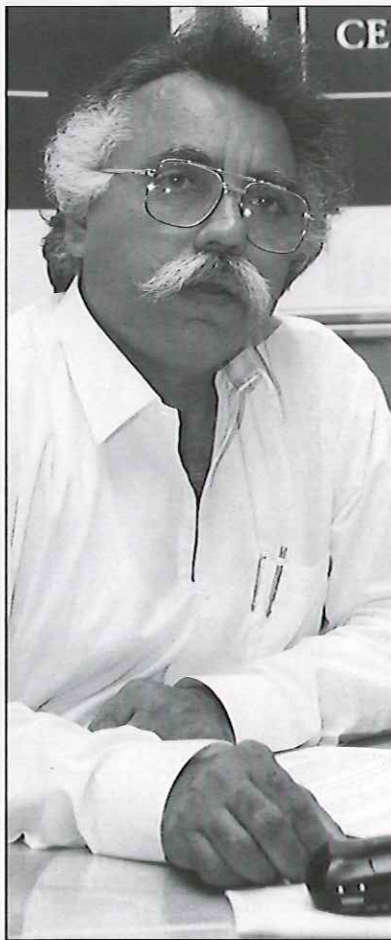
BLLF arbetar för de förslavade människorna i Pakistan, enligt Ehsan Ullah Khan finns det 20 miljoner slavar. 7,8 miljoner av dessa är barn och barnen fick en central roll i BLLF:s verksamhet. Skolor startades och BLLF gick i bräschen för kampen för de arbetande barnen i mattfabrikerna.

Bland de sydasiatiska NGO:erna (icke-statliga organisationer) var det bara BLLF som propagerade för en bojkott av mattor och andra varor tillverkade av barn.

– De andra organisationerna var inte emot en bojkott men ville vänta till rätt tidpunkt. Vi fick då privilegiet att ta ledningen, säger han.

För honom är det en självklarhet att alla varor som tillverkas av barn i Sydasien borde bojkottas. Eftersom det faktiskt finns lagar i alla dessa länder som förbjuder barnarbete är det en olaglig verksamhet som man absolut inte borde uppmuntra genom att köpa varorna.

För andra organisationer är det inte lika självklart. ILO till exempel som är FN:s ar-

”Barn som arbetar blir sjuka och trötta. Och sjuka och trötta barn blir en sjuk och trött nation, och det är farligt för världsfreden.

Oälskade barn kommer inte att älska sina egna barn, det blir en ond cirkel. Det skapar en ofredlig atmosfär både inom och utanför landet.”

BLLF:s grundare Ehsan Ullah Khan, numera bosatt i Sverige

betsorgan är emot bojkottidéen eftersom det bara skulle förvärra fattigdomen i dessa länder. På grund av skuldavbetalningarna finns det redan ett flöde av pengar från Syd till Nord som man inte borde förvärra genom en handelsbojkott. Resonemanget är att det är fattigdom och brist på utbildningsmöjligheter som alstrar barnarbete och därför borde man försöka komma åt dessa faktorer först.

Men Ehsan Ullah Khan och BLLF vänder på resonemanget: Barnarbete alstrar fattigdom.

– När barnen jobbar blir de vuxna utan arbete, säger han.

En fattig familj skulle alltså må bättre om fadern jobbade istället för barnen eftersom han skulle få mer betalt. Barn är billig och lydig arbetskraft, vuxna kostar mer. För att komma åt problemet tror han på utbildning och hårda tag från omvärlden.

– Jag har skrivit ett brev till den svenska regeringen där jag ber att de i sina handelsavtal med sydasiatiska länder kräver att länderna stoppar barnarbete.

Tror inte mycket på staten

Han föreslår i en skrift att västerländska regeringar borde ha kravet på avskaffande av barnarbete i biståndsavtal och att det även borde ingå som krav i eventuella skuldavskrivningar. Men samtidigt tror han inte mycket på statens handlingskraft.

– Regeringar vill vara diplomatiska. Därför kan det vara bättre att vädja till konsumenterna, att de stoppar barnarbetet.

Och vi har skäl att vara intresserade av att stoppa barnarbete säger han.

– Barn som arbetar blir sjuka och trötta. Och sjuka och trötta barn blir en sjuk och trött nation, och det är farligt för världsfreden. Oälskade barn kommer inte att älska sina egna barn, det blir en ond cirkel. Det skapar en ofredlig atmosfär både inom och utanför landet.

Han säger att han har en vädjan till det svenska folket:

– Tiden är rätt nu. Om ni vill stödja barnen minns då Iqubals sista ord: ”Ingen borde få lov att sälja, köpa eller importera varor som tillverkas av barn. Barn ska inte ha ett verktyg i handen utan en penna.”

diska leverantören.

Inte nog med att filmen gjort människor arbetslösa och skadat IKEA:s anseende. Den har även fått andra konsekvenser säger Göran Ydstrand.

– Vi vet att den falska filmen kommer att användas av leverantörer för att visa att det är lögn att barnarbete existerar.

Det är kanske den största skadan. Filmen har fört diskussionen om barnarbete ett antal år bakåt i tiden.

IKEA har arbetat mot barnarbete i mattfabrikerna i ett par år. Inköpskontrakten har ändrats så att de följer FN:s barnkonvention. IKEA:s åldersgräns vad gäller barnarbete lig-

ger på 15 år. Det är alltså OK om 15-18-åringar arbetar så länge de inte skadas av det. IKEA kräver också att få veta var alla mattor tillverkas och full insyn i produktionen.

– Leverantörer vet våra krav och eftersom vi är ett så stort företag blir det ringar på vattnet.

Barnen ska nu vara borta från IKEA:s leverantörer, även om det är omöjligt att garantera. Och nu är Göran Ydstrand på väg till Geneve för att diskutera nästa steg med ILO.

– Om vi säger att vi inte vill ha barn i produktionen måste vi ta konsekvenserna av det och ge barnen skola och utbildning.

”Vi måste samarbeta – för barnens skull”

För tjugo år sedan då jag först började jobba med barnarbetsfrågor i Indien var det få som tog mig på allvar. Barnarbete var så självklart att det inte ens sågs som ett större problem i det indiska samhället. Idag är medvetenheten avsevärd större. Till och med premiärminister Rao talar om att barnarbete snarast måste avskaffas.

Det säger **Kailash Sathyarathi**, en 42-årig före detta ingenjör som de senaste två decennierna arbetat med avskaffa barnarbete och livegenskap i Asien. Han är ordförande i *South Asian Coalition on Child Servitude* (SACCS) – en paraplyorganisation bestående av över 200 icke-statliga organisationer, fackföreningar och mänskliga rättighetsorganisationer i Sydasiens. SACCS är en väletablerad institution med ett välutvecklat nätverk över hela världen. Hittills har organisationen befriat närmare 30 000 barn som arbetat inom matt- glas- och tegelstensindustrin samt inom jordbruk.

Raider på fabriker

– Vi arbetar både med direkta aktioner och med medvetandegörande kampanjer, på lokal, nationell och internationell nivå, säger Sathyarathi. Vi gör raider på fabriker där vi vet barn arbetar. I andra fall utnyttjar vi de lagliga medel som står till buds för att befria barnen. Dessa direkta aktioner har gett resultat men det är också det svåraste och farligaste sättet att jobba på.

Sathyarathi, som själv är indier, har mest ägnat tid åt att i första hand uppmärksamma situationen i Indien. Hans engagemang har medfört att han åtskilliga gånger arresterats utan orsak. Med politikernas goda minne.

– Politikerna har ofta egna intressen i affärer där barn används som billig arbetskraft. Politikerna har nära kontakter med den lokala maffian och med saftiga mutor ser de mellan fingrarna på vad maffian har för sig. Själv har jag blivit mordhotat flera gånger – senast i juni i år – för mitt arbete i SACCS.

När Sathyarathi senast mordhotades och den indiska staten inte gav honom tillräckligt med skydd protesterades det från hela

världen. Över hundra Nobelpristagare skrev till Sathyarathi och gav honom deras stöd i att avskaffa barnarbete i världen. I september 1994 fick Sathyarathi, som SACCS:s representant, det tyska fredspriset *Aachner International Peace Prize* för sitt outtröttliga arbete.

– De världsomfattande kampanjer som SACCS anordnar är främst till för att uppmärksamma frågan om barnarbete och livegenskap. Internationellt har vi fått bra gensvar. På nationell nivå är vi mer aktionsinriktade.

– Under 1994 genomförde vi en protestmarsch från Indiens sydspets, Kanyakumari, till Delhi, en sträcka på 5000 km. I januari i år gjorde vi en veckolång marsch genom de Delhi-kvarter där barnarbete dominerar.

Sathyarathi menar att arbetande barn har blivit en så självklar del i de flesta utvecklingsländer att varken enskilda eller institutioner ser det som ett direkt problem. Barn ses dagligen på gator och torg säljande tidningar, frukt och te. I hemmet har man barn som hushållshjälp. Det är så vanligt att de flesta inte ens tänker på det. ”Vad ska dessa barn annars göra om inte arbeta” tycks vara den vanligaste inställningen.

För SACCS är det viktigt att ge de befriade barnen ett alternativ så att de kan börja ett nytt liv. Utbildning är nyckelordet, särskilt praktisk yrkeskunskap.

– Vi har flera rehabiliteringscentra på olika håll i Indien, förklarar Sathyarathi. I Delhi finns Mukti Asharam där både barn och vuxna ges allmän utbildning och träning i olika yrken. Dessutom har vi 14 icke-formella skolor över hela landet.

Kontrollgaranti för köparen

En viktig roll har SACCS i FN:s arbets-

Överallt ser man dem; på gator, på åkrar, i restauranger och på industrier. De arbetande barnen har tyvärr blivit en självklar del i många utvecklingsländer.

FOTO: KATARINA SANDSTRÖM

kommitté för mänskliga rättigheter. Varje år ger organisationen vittnesbörd om hur det står till med livegenskap och barnarbetsfrågan i Sydasiens. För en tid sedan organiserade SACCS en kampanj i Västeuropa riktad mot mattimportörer. Detta resulterade i att Rugmark Foundation bildades 1994. Rugmark är en arbetande kommitté som på plats inspekterar mattfabriker. Endast de fabriker som inte använder barn i framställning av mattor godkänns av Rugmark. Detta fungerar som ett slags kontrollgaranti för köparen i butiken.

Styrkan med SACCS är att organisationen inte arbetar isolerat med sina frågor utan samarbetar med olika organisationer och enskilda personer.

50 miljoner arbetande barn

Sathyarathi hävdar att bara i Indien finns över 50 miljoner arbetande barn och livegenska. Att hjälpa alla dessa är en överväldigande uppgift som kommer ta lång, lång tid. Dessutom är exploatörerna starka och välorganiserade:

– Bara för att uppgiften är stor och oddsden dåliga kan vi inte bara ge upp. Dessa barn är vår framtid. Det är bättre att några barn blir hjälpta än inga alls. Om vi som arbetar med dessa frågor samarbetar och enas, då kan under ske. För barnens skull.

Charles Câmara

Att se till att flickor får utbildning är ett bra medel i kampen mot barnarbete, menar Neera Burra, barnarbetsforskare i Indien, i en nyutkommen bok. Flickorna på bilden kommer från en skola för föräldralösa barn i Vadanemmelli i södra Indien.

FOTO: KATARINA SANDSTRÖM

Även reglerat barnarbete är systematisk exploatering

Under de senaste tio åren har det pågått en offentlig debatt i Indien om barnarbete. Vissa anser att barnarbete ska totalförbjudas medan andra menar att det bör tillåtas i reglerad form. 1986 introducerade den indiska staten en lag som intar den senare ståndpunkten. Staten anser att det räcker med att ha en minimiålder, reglera arbetstiden, tillåta barnarbete i ofarliga miljöer och låta de arbeta tillsammans med föräldrarna. Vidare hävdar staten att fattigdom är orsaken till att barnen tvingas arbeta. Därför kan man inte endast lagstifta bort det. Denna hållning stöds av industrin, som anser att barnen bidrar trots allt med viktig inkomst till familjens försörjning och samtidigt lär sig ett yrke. Det mest anmärkningsvärda med statens och industrins argument är dock påståendet att barnarbete gör Indiens exportindustri mer konkurrenskraftig och därför nödvändig.

Mot staten och industrin

Dessa argument vederläggs av Neera Burra, en av Indiens mest ansedda barnarbetsforskare. I en nyligen utkommen bok

Born to Work: Child Labour in India (Oxford UP, 1995), argumenterar hon mot statens, industrins och samhällets stöd för barnarbete. Med egna fältundersökningar och med andra offentliga källor, visar Burra att det inte finns någon som helst grund för att barnarbete ska tillåtas.

Burras bok är en skakande läsning om systematisk exploatering av en grupp som helt är i händerna på de vuxna. Under kortare perioder har hon rest i stort sett över hela Indien och på plats undersökt barnens situation. Ett särskilt kapitel tar upp flickornas situation, som är mer utsatt än pojkarnas. Särskilt småflickor utnyttjas sexuellt av de vuxna på arbetsplatsen. Flickornas arbete syns sällan då de arbetar i hushåll med se efter yngre syskon, laga mat och hämta vatten. På fabriker hålls de gömda bakom draperier och tvingas utföra de mest utsatta arbeten. Burra anser att utbildning av flickor måste ges högre prioritet än den hittills getts. Hon citerar en förälder: "Om en pojke utbildas är det som att utbilda en person. Om en flicka utbildas kommer hon i sin tur att utbilda sina barn.

Villkoren för en familj beror mycket på kvinnan".

Varken politiker eller industrifolk är intresserad av att gå in på längre diskussioner om vad barnarbete får för konsekvenser. Debatten flyttas över till dem som inte är i bestämmande position och från makthavarnas sida hoppas man därmed på att den ska självdö. Burras bok är ett försök att hålla debatten levande och sätta förstöringsglaset på makthavarnas bristande engagemang.

Burra menar att å ena sidan kan staten totalförbjuda barnarbete och å andra sidan kan både staten och frivilliga icke-statliga organisationerna underlätta övergången med en mängd punktinsatser, som förse med informell skolundervisning, logi och mat.

Egentligen är det dålig samhällsekonomi att låta barnen arbeta. Med tanke på att ca 50 miljoner barn arbetar tar de arbetstillfällena från de vuxna. Avskaffande av barnarbete leder till mindre tillgång till arbetskraft och lönerna kommer då höjas av konkurrensskäl. Det är detta som industrin vill undvika. Deras svepskäl att industrin då skulle gå under är befängda. Det enda som skulle ske är att deras egna vinster något minskas. Produktionen kan ändå fortsätta. Med egenlön skulle föräldrarna slippa skicka sina barn till fabriker.

Industrin känslig för kritik

De största köparna av barnens produkter är västerlänningar och japaner. Man kan fråga sig varför de, trots vetskap om förhållandena, inte låter bli att köpa dessa varor. Vart har deras förkärlek för mänskliga rättigheter tagit vägen i detta fall? Importörerna har enorma möjligheter att påtrycka exportörerna att inte anlita barn i framställningen av varor. De kan själva göra stickprov eller anlita lokala frivilliga organisationer att göra det. Importstaterna kan införa lagar – och tillämpa dem – som förbjuder import av varor gjorda av barn. Internationella överenskommelser måste uppnås. Den senaste liberaliseringsväg som drar över Indien, med dess exportorienterade industri, är känslig för kritik från utlandet. Även politikerna är känsliga inför detta. Här finns stora utrymmen för påtryckningar utifrån. Frågan är om västerlänningar – köparna i butiken – orkar bry sig, när också deras börs krymper. Det finns ändå för många barn i Indien.

Charles Câmara

Indien störst i världen på att skrota fartyg

Indien har blivit störst i världen på skeppsupphuggning. Med en åldrande världsflootta och tuffare bestämmelser för tankfartyg, väntar skeppsupphuggarna på en ny boom vid sekelskiftet. Billig arbetskraft och få miljökrav gör affärerna lönsamma.

Vi stiger av bilen och går på den nerkörda grusvägen förbi de små skjulen som tjänar som bostäder. Ett plank av trä och korrugerad plåt är det enda som skiljer husen från arbetsplatsen.

Gapande fartygsskelett ligger till hälften uppdragna i det smutsbruna vattnet. Ett gäng arbetare lyfter med gemensamma krafter upp ett stort stålsjok på en lastbil. Deras kläder är solkiga, impregnerade av damm och rost. Deras ansikten är stumma och blanka av svett.

Detta är Bombays skeppskyrkogård. Och det är här som den stora lukrativa marknaden för skeppsupphuggning i Indien började. Med handkraft, vinschar och svetslågor bryts jättefartygen ner, nästan varenda detalj kan återanvändas eller repareras och säljas vidare.

Uttjänta ryska fiskebåtar

I dag finns det omkring tio företag som skrotar skepp i Bombay. De flesta fartygen väger under 7 000 ton och på en sträcka av en kilometer får det plats mellan 20 och 25

fartyg som styckas samtidigt. Just nu är det den ryska fiskeflottans uttjänta båtar som demonteras.

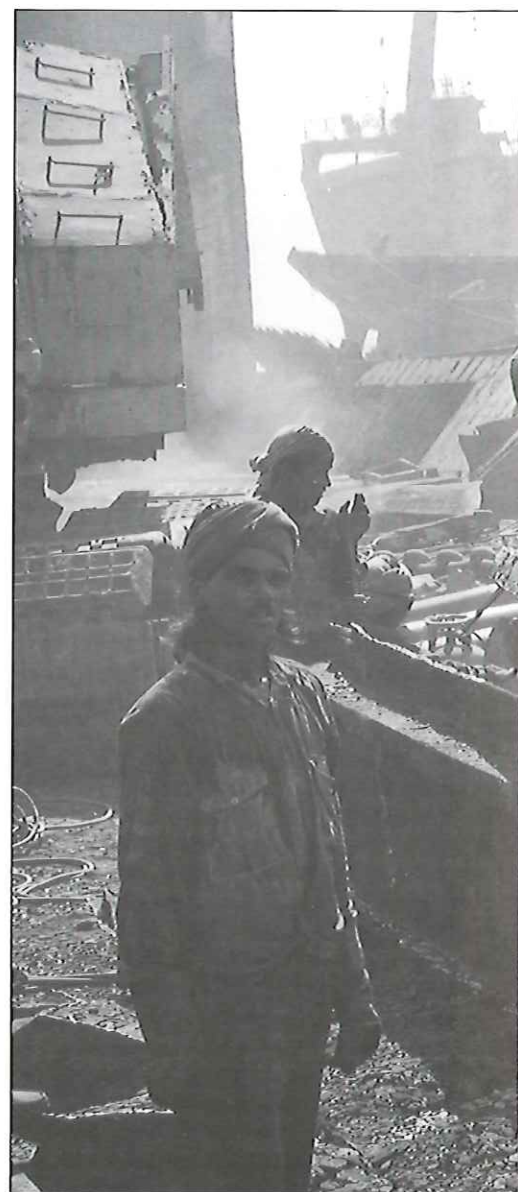
Alang som ligger i delstaten Gujarat, 40 mil norr om Bombay, räknas till en av världens största skeppskyrkogårdar. Hit kommer de större fartygen och på en tolv kilometer lång strandremsa bryter 35 000 arbetare ner mellan 180 och 200 skepp om året. Indiens framgångar, förklarar en av skeppshandlarna, beror bland annat på att det helt enkelt är lättare att driva verksamheten här än i länder med hårda miljökrav.

Det tar ungefär sex månader att skrota ett skepp, berättar mannen som visar oss runt i Bombay. En supertanker i Gujarat kan dock kräva upp till ett års arbete, men aldrig längre.

När tidvattnet är högt körs fartygen upp på land, förankras med säkerhetslinor och en vinsch som drar upp båten ytterligare några meter. Efter hand som skeppet skärs sönder dras det längre och längre upp på land.

Upphuggningen sker inte efter några givna mönster men i de flesta fall bryts fartyget i stycken från för till akter. Med skärbrännare skär arbetarna loss stora stålsektioner som sedan firas ner med linor till marken och bärs bort. Längre upp på land fortsätter några av männen att med såg och svetslågor att bryta ner de maskindelar, värmeaggregat och turbiner som inte kan repareras.

Det finns inget vackert med en skeppskyrkogård. Marken är täckt av järnflisor

och rost. Solen lyser obarmhärtigt från en klar himmel och värmen från svetslågorna och hett stål sveper längs marken. Vi kliver över kättingar och högar av skrot för att ta oss in i ett av skeppen. Inne i fartygsbuken luktar det olja och rost. Ljuset silar in från ett par hål i skrovet, annars är det mörkt. Längre in pågår arbetet i skenet från några lampor.

Säkerhetsanordningarna är få och

FOTO: GÖRREL ESPELUND

Männen är stumma men deras ansikten uttrycksfulla. De som arbetar med skeppsupphuggning kommer från Orissa, Uttar Pradesh och Bihar där arbetslösheten är hög.

Asien ledande sedan 50-talet

- Skrotningen av fartyg, främst inhemska båtar, började i Indien på tidigt 1900-tal.
- Omkring 1950 blev kostnaderna för skeppsskrotning för dyr i Europa. Verksamheten sköts över till Asien.
- Kina, Korea och Taiwan har tidigare varit ledande inom industrin.
- 1985 kom Indiens genombrott då import av skepp tilläts.
- Indien, Pakistan och Bangladesh skrotar i dag flest skepp i världen. Indien tar ensam hand om cirka 30 procent av fartygen.
- Lönen för en arbetare varierar beroende på hur duktig denne är. En nykomling tjänar motsvarande åtta kronor om dagen, en duktig arbetare 20, vilket är drygt hälften av vad den lägst avtjänade arbetaren från medelklassen får.

Marken på en av Bombays skeppsupphuggningsplatser är täckt av skrot och järnflisor men skyddskläder och säkerhetsanordningar är näst intill obefintliga. Tack vare låga miljökrav och låga löner är Indien, tillsammans med Bangladesh och Pakistan, störst i världen på att skrota fartyg.

FOTO: GÖRREL ESPELUND

skyddsutrustningen näst intill obefintlig. Ingen vill tala om dödsolyckor och somliga påstår till och med att de aldrig inträffar. Men journalisten **Rahul Goswami** skriver om familjer i Gujarat som mist sina söner på skrotningsplatserna. Någon statistik är naturligtvis omöjlig att få.

De flesta som arbetar på skeppsgårdarna har kommit hit med sina familjer från delar av Indien där arbetslösheten är hög. Lönen bestäms efter deras kunskap och erfarenheter. Arbetsdagen är tolv timmar och anställningen varar så länge det finns skepp att skrota. Men pengarna är mer värda än de risker som arbetarna utsätts för.

Återanvändning som motto

– Det hela är mycket enkelt. Arbetar de inte så svälter de, säger krasst en man från Bombay som handlar med skeppsskrot men som vill förbli anonym.

– Vårt motto är återanvändning. Allt användbart material tas om hand, säger **Mustan Taherbhai**, som driver ett av företagen på Bombays skeppskyrkogård.

I hans lagerlokal ligger skroten i högar. Här finns isolatorer, elkablar, sökarljus,

skruvar, kedjor och lampor. De små elkabla skapas och koppartrådarna smälts ner, mycket av lösöret säljs dock som det är.

Motorerna och generatorerna repareras, om det går, och säljs vidare.

Men det är i stålet som de stora pengarna ligger. Priset för ett fartyg har i den ökande konkurrensen stigit från motsvarande cirka 1 000 kronor per ton till 1 250 kronor per ton.

Vikten räknas i ren stålsvikt, det vill säga skeppets vikt utan bränsle, last, passagerare och besättning. Ungefär 65 procent av vikten består av stål som kan återanvändas.

Den officiella vinstmarginalen har, enligt en utredning i tidningen *Indian Express*, legat på motsvarande 80 kronor per ton. Många befarar dock att lönsamheten kommer att sjunka i framtiden, trots en väntad boom av skrotningsfärdiga skepp. Dels har allt fler skeppskyrkogårdar satts upp, dels har delstatsregeringen i Gujarat insett vilken lönsam affär det är att skrota skepp. Höjda markhyror och en fast premie per kvadratmeter har blivit följderna. Kanske är de dagar förbi då skrotningen var en in-

dustri fri från kontroll och restriktioner.

Men affärsmannen från Bombay skratrar.

– Det flesta affärerna sker utan kvitto och upphuggningen kommer aldrig att helt kunna kontrolleras. Skeppsskrotning är en jätteindustri och mycket pengar är inblandade.

Svenskbyggda skepp prisas

Det mesta av stålet går till valsverk där det hettas upp och görs om till balkar, U-balkar och stänger. Mindre än tio procent smälts ner.

Enligt **Mustan Taherbhai** är det stor skillnad på stålets kvalitet. Svenskbyggda skepp prisas för sin konstruktion och höga kvalitet på stål och maskiner. Här är mycket pengar att hämta.

– Om du kör igenom Bombay ser du vad skroten kan användas till. Stommen till de flesta av stadens skyskraper och höghus kommer från återvunnet skeppsstål, konstaterar **Mustan Taherbhai**.

Text: Görrel Espelund

Förräddarstämpeln är borta

Jag hade ett oväntat möte med "Netaji" i januari 1994 då jag promenerade mot centrum av staden Tiruvananthapuram (Trivandrum) i Kerala. Där står han på en hög sockel i form av en bronsstaty. Behängd med färsk blomstergirlanger. Ingen krigartyp ur *Mahabharata* precis. Hans asiatiska rondör går inte att dölja under en välklippt militäruniform. Han är kortväxt och undersåsig, och så är han närsynt och behöver briller. Han ser ut som en skollärare. Ändå lyckades denne man att trollebunda tiotusentals indiska män och kvinnor att 1943 samlas under beteckningen INA (Indian National Army) i Singapore, ta till vapen och dra norrut för att under överbefälet av de kejserliga japanska trupperna via Burma gå in i nordvästra Indien, inta staden Imphal på Bengalens gräns mot Burma, och sedan befria Indien bit för bit från brittisk kolonialadministration.

"Mot Delhi" var stridsropet, ett eko av en annan ledares stridsrop: "mot Rom" (Mussolini). Företaget misslyckades kort innan Imphal nåddes, tusentals dog, "Netaji" flydde och omkom blott 48 år gammal i en flygolycka 1945 på Taipehs flygplats. Hans följeslagare fängslades och fördes till en förräddarstämning i Röda Fortet i Delhi. De hade ju valt att stå på axelmakternas sida mot de allierade.

Gamla kampsånger sjungs

Neta-ji, "den vördade ledaren", kallas han fortfarande av sina anhängare. Subhash Chandra Bose heter han. Minnet av honom hålls vid liv, särskilt 23 januari varje år, som är hans födelsedag. Då kommer hans nu gamla frihetskämpar fram, som nu åtnjuter en av Indira Gandhi instiftad martyrpension, och smycker hans staty med blomstergirlanger, "umgås", sjunger gamla kampsånger och berättar krigsminnen. De minns delar av Boses tal utantill, och så alla militärkommandon som konsekvent var givna på hindustani. En pratstund med dem brukar sluta på samma sätt; de ångrar ingenting och tiden i INA var den bästa i deras liv.

Boses bas var egentligen inte i söder, utan i norr, i Kalkatta (Calcutta). (Artikel-författaren använder sig konsekvent av den korrekta transkriberingen av indiska ortsnamn, red. anm.) Han var bengal, men hans inflytande sträckte sig från 1930-talet över hela Indien och framför allt till indierna i Sydostasien, i Malaya. I exil blev dessa till mer än 100 procent patrioter.

I Kalkatta finns i dag också Netaji Bhavan, som är ett museum och bibliotek. Där kan man se hans bostad inklusive sängkammare, i vilken han levde under husarrest. 1942 rymde han i en bil för att aldrig

Ännu lever "Netaji" – den vördade ledaren

mer återvända till Indien. Bilen finns till beskådande. Likaså har på cementgolvet målat fotavtrycken för att visa vägen som han tog.

Hans rörelse var och är fortfarande centrerad kring hans person och en viss personkult förekommer fortfarande. "Den vördade ledaren" blev faktiskt inspirerad till sin titel av två andra ledare, av "der Führer" och av "il Duce" som han besökte på 30-talet och under 1942-43 för att få militär hjälp mot engelsmännen. Han hade också en personlig relation till Tyskland-Österrike. Han gifte sig i all hemlighet med en österrikiska 1942 i Wien och han fick en dotter med henne. Förbindelsen fick hemlighållas för att den inte skulle skada bilden av den politiska asketen som ägnar hela sitt liv åt den heliga saken. Hans brud var Indien, inte Emilie. Det tyckte Emilie själv. Ändå resulterade förbindelsen i en dotter Anita, som Bose lämnade 1943 för alltid bara tre månader gammal. Anita Bose-Pfaff bor idag i Augsburg.

Boses yttersta angelägenhet från 20-talet och framåt var att befria Indien från brittisk administration. Han hatade den engelska administrationen, lindrigt sagt. Han blev verksam som yrkespolitiker och kom så långt som att bli president i kongressen 1938, men bara för kort tid. Hans äldre motspelare var Mahatma Gandhi som ansåg att Boses sätt att använda våld i befrielsekampen skulle leda till katastrof. Bose ansåg att Gandhis ickevåldslinje inte skulle leda till befrielsen. Bose anknöt till revolutionära traditioner i Bengalen. Redan 1923 hade han fängslats misstänkt för att ha stött en terroristgrupp. Bose tvingades lämna kongressen 1938 efter påtryckningar och lobbyism från Gandhi.

Bose grundade 1938 ett eget parti kallat *Forward Bloc*, som fortfarande har filialer i indiska städer, bland annat i Maturai (Madurai), där partiet överlever genom att ansluta sig till det starkaste blocket.

Försvarade franska kusten

Bose organiserade också exilindier i Europa i en väpnad styrka som kom att inlemmas i SS och tjänstgöra som försvarsgrupp mot en invasion vid den franska Atlantkusten. Det är egendomligt att i dag studera gamla foton som visar indiska soldater i tyska uniformer. Det fanns även en hel grupp av tyska tolkar som tjänstgjorde som tolkar i Boses organisation.

En tysk tolk har nedtecknat ett för Bose alldeles avgörande samtal med Hitler i maj

1942. Bose fick ingenting utom en transport per ubåt till japanerna 1943. Bose hade ett annat stort problem med Hitler också. I *Mein Kampf* hade denne framställt den engelska kolonisationen av Indien som kulturförstrande! Bose fick svälja mycket.

Bose betraktade sig som revolutionär som med våld skulle kasta ut engelsmännen och som därefter skulle genomföra radikala sociala reformer i Indien genom att motarbeta kastväsendet, avskaffa ojämlikheten mellan klasser och könen och etniska grupper. Indien skulle bli en enad, sekulär stat.

Hoppande tiger som emblem

Problemet var att Bose hade ingen ekonomisk analys. Hans ideologi, som ville förena fascismen och socialismen, var uppbyggt på moraliska principer, på "andlighet", på "indisk andlighet", som han sade. Den indiska vänstern drog åt sig örnen och drev honom ut kylan. Kongressen hade redan förkunnat sin dom.

INA var organiserat efter dessa moraliska principer om jämlikhet. Dess huvudslogan var "enighet" (mellan olika etniska grupper i ett enat Indien), "tro" (på den vördade ledaren) och "offer" (i kampen för friheten). Orden spreds på hindi, hindustani och engelska. I INA fanns krigare från alla samhällsgrupper tillsammans i samma brigader. Hålsningen dem emellan var "Sejer till Indien". Deras gemensamma emblem var den hoppande tigern. Deras stridsrop var "mot Delhi".

Ett viktigt inslag var att ca 3 000 kvinnor deltog i den väpnade kampen. De deltog i väpnad kamper i närstrider. Kvinnorna organiserades av kaptan Lakshmi Vishwanatan, i det civila en läkare. Hon är fortfarande aktiv som talare i Netaji Bhavan. I dag är hon 80 år gammal och talar ännu klart och tydligt. Inte heller hon ångrar något. Även hon beskriver sin tid i INA som den bästa perioden i sitt liv. INA blev upplöst 1945, men hon brukar alltid ange att hon är ex-INA medlem.

Ett annat viktigt inslag var att Bose ville göra hindustani till länkspråk i Indien, men skrivet med det latinska alfabetet. Bose var emot alla separatistiska tendenser och emot all religiös fundamentalism.

Det finns fascistiska inslag i Boses ideologi som till exempel personkulten uttryckt inte minst i trohetseden mot honom, i den puritanska (intoleranta) moralen och i offerideologin, som kräver blod för frihet. Men rasismen saknas och en med den förbunden ideologi. Själv brukade han framhålla Kemal Atatürk som förebild. Det finns en hel del oklarheter med denna ideologi. Låt oss kalla hans ideologi *subhashism*. Dess viktigaste element är den indisk-

Inte någon krigartyp ur Mahabharata precis; Subhash Chandra Bose blev ändå den vördade ledaren – "Netaji". Trots sitt suspekta samröre med nazisterna under andra världskriget hyllas han fortfarande. Den här planschen säljs på gatorna i Kalkatta.

ka nationalismen, men i övrigt är denna ideologi i högsta grad personlig.

Bose kunde inte förverkliga sina visioner i sitt (privata och) offentliga liv. Han kunde inte matcha Gandhi, han kunde inte hålla sig kvar i kongressen, hans Forward Bloc blev utfruset i det politiska etablissemanget, och det viktigaste av allt, han lyckades inte bevara sitt organisatoriska oberoende gentemot den tyska nazismen och den japanska imperialismen. Hans europeiska militärorganisation av exilindier fördes aldrig till fronten i Burma, utan blev en stöd-

trupp till SS på Atlantvallen. INA blev ingen indisk nationell armé, utan en stödtrupp till den japanska kejsarliga armén i Burma. Och så förlorade han slaget om Indien därför att japanerna kapitulerade. Han omkom tragiskt av brännskador efter flygolyckan på flykt undan sina engelska hämnare.

Indier som Mahatma Gandhi, Nehru och Indira Gandhi har i sin bedömning av Bose haft överseende med hans verksamhet. De har tagit fasta på själva uppsåtet; att befria Indien från britterna och på det gen-svar som detta har fått bland miljoner av in-

dier. De ser i Bose ännu i dag en sann patriot. De har kommit fram till att Bose måste inlemmas som en del av Indiens moderna historia som handlar om befrielsen av Indien. Bose är också Indien. Lakshmi är också Indien. Förrädarstämpeln finns inte mer; man behöver inte gömma Bose och Lakshmi.

Så kan det förflutna bemästras

Därför blev det så att jag kunde stöta på "Netaji" en januaridag i Tiruvananthapuram och samtidigt återuppliva minnet av Lakshmi. De gav mig anledning till att reflektera över hur olika nationer bemästrar sitt förflutna och använder det för framtiden. M. Gandhi, J. Nehru och I. Gandhi visade stor pragmatism i behandlingen av detta förflutna. Hotet om en väpnad kamp mot engelsmännen, som mobiliserade miljoner av indier, var faktiskt av avgörande betydelse från 1920-talet och framåt för britternas tillbakadragande och för Indiens frigörelse. Alla frihetskämpar, även ickevåldskämpen M. Gandhi, tjänade på detta latent och sedan också akuta hot om en väpnad kamp mot koloniserarna på hemlandets mark, ett hot som förkroppsligades av Subhash Chandra Bose.

"Netaji" lever, men inte bara genom martyrpensionärernas känslofulla sätt att hålla hans minne vid liv.

"Uppfann" den indiska flaggan

Ett annat exempel på Boses inflytande över vår samtid är den indiska flaggan, trikolorn med hjulet. Den användes faktiskt första gången av Bose 1943 då han utropade Indiens fria provisoriska regering i Singapore. Då sjöngs också för först gången Indiens nuvarande nationalhymn. Säger man "nationalflagga" eller "nationalhymn" bör tanken gå till Bose.

För några av Boses anhängare lever "Netaji" dessutom på riktigt. De vill inte tro att han dog i flygolyckan i Taipeh. De tror att han lever i det fördolda och återkommer när som helst. En ledare för Forward Bloc i Maturai brukade länge efter 1945 reservera en extra plats och ett fat vid sitt matbord i hopp om att Bose skulle komma till måltiden. Även i Kalkatta tror "mannen på gatan" att Bose försmäktar i ett ryskt fängelse.

Men subhashismen lever kvar också i andra former, i andra frihetsrörelser inom det indiska kulturområdet och även icke-indiska kulturområdet. Döm om min förvåning när Nelson Mandela på ett massmöte i Kalkatta i januari 1994 sade att Bose inspirerade inte bara den indiska frihetsrörelsen, utan även ANC!

Peter Schalk

NÄSTA UPPSLAG:
Så lever subhashismen
hos de tamilska tigrarna

Inte bara tigern gemensam

Total hängivenhet och martyrkult förbinder Tigrarna med Netajis ideal

Även de tamilska tigrarna (LTTE) är djupt rotade i subhashismen, naturligtvis med en viss urskiljning och med vissa modifikationer. Faktum är att en grupp personer ur generationen av lankesiska tamiler som föregick LTTE:s 50-tals generation, var aktivt inblandad i INA. En stor del av Boses tal översattes till tamil under senare hälften av 40-talet.

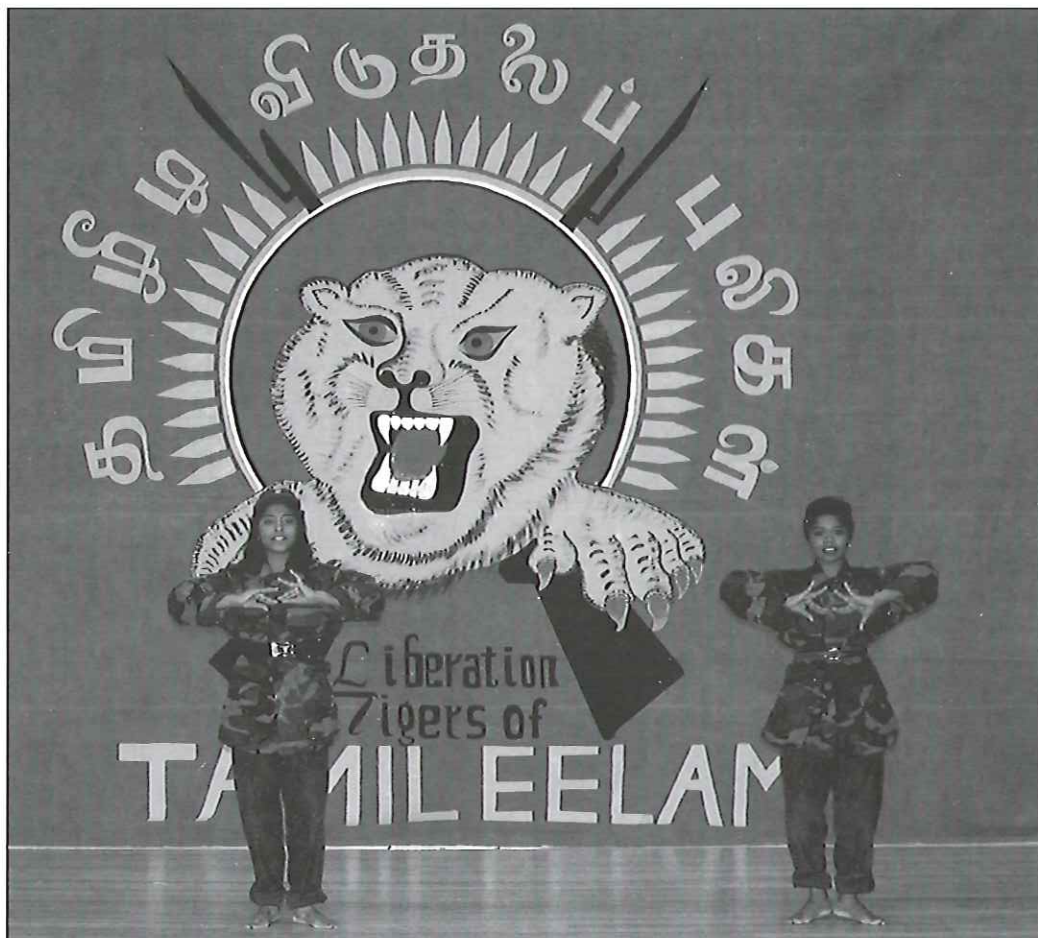
Tigrarnas talaivar (ledare) **Veluppillai Pirapakaran** är djupt rotad i subhashismen. Som tonåring slukade han Boses skrifter. Hans tal innehåller ofta explicita referenser till Bose och LTTE:s publikationer brukar vara späckade med citat från Bose.

LTTE:s kungstanke är denna: INA:s kamp mot brittisk kolonisation är en parallell till LTTE:s kamp mot singhalesisk kolonisation i tamilska hemländer. LTTE ser sin kamp som en fortsättning av den indiska frihetskampen förd av INA.

När man oförsiktigt kallar LTTE för anti-indisk bör man komma ihåg LTTE:s nära anslutning till den indiska befrielsekampen. Liksom INA är LTTE anti-Delhi, men inte anti-indisk.

"Martyrernas dag"

Sedan finns där offerideologin. INA beskriver hjältens död med en hinduisk offerterminologi i till exempel begreppet *balidan*, "gåvan (av livet) som offer" och LTTE gör likadant med sitt begrepp *arppanam*, "offer (till en gud)". INA har tagit det arabiska ordet *shahid* som beteckning för sin idealmartyr, och LTTE har lärt av *Bhagavadgita* genom att ta över begreppet *tiyaki*, "den som överger (livet)", och av nya testamentet genom att överta begreppet *catci*, "vitne". Både INA och LTTE har en "martyrernas dag" och en kult av martyrer. Somliga av martyrerna är

Stockholmssektionen av LTTE firar den 27 november varje år Stora hjältedagen för att ära sina krigare.

FOTO: PETER SCHALK

gemensamma som till exempel **Bhagavat Singh**. Han hyllas även av Pirapakaran. Singh var bombkastare i en offentlig lokal i Delhi 1929. Martyrkultens grundtanke i såväl INA som LTTE är densamma. Man griper tillbaka på en och samma bild, nämligen att martyrernas blod ger liv åt kommande generationer.

Både INA och LTTE har en organiserad självmordsbrigad, och det var INA som var först med att använda en bältesbomb runt magen. Medlemmar ur denne självmordsbrigad skulle genomföra dåd som leder till en seger för INA men som inte går att genomföra utan att ett liv offras. Döden är viss. Inom LTTE kallas denna självmordsbrigad "Svarta Tigrar". Något speciellt namn för INA:s självmordsbrigad är inte känt, men upptagandet i denna bekräftades med en signatur skrivet i blod för att visa sin beredskap att ge sitt blod i enlighet

med ledarens "erbjudande." De gamla kämparna minns fortfarande detta "erbjudande" på hindustani, må de så vara tamiler, malayalis, etc. Det är på ett oupplösligt sätt förbundet med minnet av Bose. Säger man "Bose" kommer man att tänka på detta "erbjudande": "ge mig ert blod och jag skall ge er friheten".

Från dolk till blåsyra

Både INA och LTTE kräver av sina vanliga kämpar, som inte tillhör självmordsbrigaden, att de begår självmord när de hotas att tillfångatas, eller när de blivit sårade och då blivit en börda för de andra. LTTE rekommenderar blåsyra. INA försåg alla med en dolk och en pistol. Det är känt i bara ett fall att INA använt blåsyra. Detta fall är emellertid inte vilket fall som helst. Fallet beskrivs i en dagbok av en anonym författare, en INA-medlem, som uppger sig vara kvinna. Boken utkom redan i

december 1945, lagom till rättegången i Röda Fortet, och är den första skildringen inifrån INA. I boken berättar författarinnan att hon var beredd att ta blåsyra om hon skulle frukta att bli våldförd av fienden.

LTTE:s egen utveckling under 1970-talet gällande användandet av självmordsvapen gick från användandet av dolken till pistolen och därifrån till blåsyran. Risken för invalidisering med dolk och pistol är stor. Blåsyra är mer tillförlitlig. Det är verkligen inte lätt att ta livet av sig. En av källorna till att ta blåsyra kan ha varit INA.

Både INA och LTTE har en mycket puritansk moral som skall vara ett uttryck för den totala hängivelsen till den yttersta angelägenheten att befria landet från kolonisationen. Bose tillhörde typen av asketisk frihetskämpe, som inte alls är ovanlig bland frihetsrörelser. I LTTE kan en sann frihetskämpe kallas *tavan*, "asket".

Både INA och LTTE har samma emblem, en tiger. Visserligen avbildas INA:s tigrar som hoppande och LTTE:s från framsidan rytande, men ändå använder båda en tiger, som skall inge skräck. INA hade sin tiger som emblem på alla publikationer, och LTTE likaså. Nu vet vi ju att INA:s tiger refererar till sultanen av Tipu från Mysore som använde en tiger som emblem. Denne var känd för att länge ha bjudit motstånd mot engelsmännen framryckande i söder, men blev till slut övermannad och dödad. Bose blev fascinerad av Tipus heroism och tog över hans tigeremblem.

LTTE:s tiger sägs referera till den sydindiska cola-dynastin. Det är sålunda inte samma tiger som Tipus. Men låt oss beakta följande: Redan i tonåren blev Pirapakaran bekant med tigern som passande totem för ett krigiskt manna- och kvinnoförbund. Han tog upp tigeremblem från Bose, men andra anpassade det till lokala tamilska traditioner genom att ge associationen till colatigern. Pirapakaran själv har inte sagt att hans tiger är en colatiger, (men han har för all del inte heller korrigerat colainterpretationen). Colatigern som förbinds med upprättandet av ett colaimperium passar inte alls på tigrarnas begränsade målsättning att upprätta sitt Tamililam, en stat bara på Sri Lanka. Tamililam är inte tänkt bli ett imperium som också omfattar indiska delstaten Tamilnadu. Tipus tiger, som skulle skrämman vettet ur koloniserarna, passar utmärkt på Tigrarnas målsättning att skrämman vettet ur (de singhalesiska) koloniserarna.

Kvinnor i väpnad kamp

Både INA och LTTE har organiserat kvinnorna till väpnad kamp och bryter därmed mot både nord- och sydindiska och, för all del, med europeiska fascistiska traditioner. I indiska traditioner betraktas skillnaden mellan sociala roller bero på könsskillnader. Den väpnade kvinnollen ingår inte i denna tradition. I den tyska fascismen kom kopplingen mellan social roll och kön till uttryck i idealbilden av kvinnan som blid lisa för den hemåtvändande solda-

ten och som plikttrogen soldatföderska. Att kvinnan skulle ta vapen i hand var otänkbart i både den italienska och den tyska fascismen.

När vi i dag hör vad Lakshmi Vishwanathan oförtröttligt framhåller, och vad unga, ledande väpnade kvinnor från LTTE säger, finner vi en förbluffande överensstämmelse. Bort med alla distinktioner gällande sociala roller och deras koppling till könen! Kvinnor står inte för fred och män för krig, utan både män och kvinnor står för både fred och krig. Kvinnors deltagande i den väpnade kampen leder till nationell befrielse som är förutsättningen för den sociala befrielsen av kvinnorna i fredstid!

Kvinnlig marty

Bose hade naturligtvis svårt att legitimera införandet av ett kvinnoregemente med hänvisning till historien. Men han fann en kvinna där, Rani av Jhansi, som 1857 dog i en väpnad kamp med engelsmännen. Hon var en indisk Jeanne d'Arc. Han blåste upp detta undantag så att det framstod som en allmän regel för kvinnligt beteende. Hans regemente grundat 1943 under ledning av Lakshmi fick namnet "Rani av Jhansi-regementet". Rani betyder drottning. Denna drottning råkade också heta Lakshmi (bai).

LTTE:s första separata kvinnobrigad grundades 1989 och hade ett annat men likafullt löftesrikt namn: "morgongryning", men jag vet att kvinnorna var medvetna om möjligheten att kalla sin brigad "Rani av Jhansi-regementet II". Just 1989 förde LTTE en intensiv gerillakamp mot den indiska militära ockupationen och många av LTTE:s kvinnor dog i den kampen. LTTE vill också alltid gå egna vägar. LTTE vill inte kopiera – men har inget emot att bli kopierat. (LTTE:s martyrideologi har kopierats av de konkurrerande organisationerna PLOTE och EPRLF.)

FOTO: PETER SCHALK

På Bose-statyn i Tirvanantpuram i Kerala kan man bland annat läsa "Blod ropar efter blod".

”Subhash Chandra Boses liv var som en fackla för mig som upplyste vägen som jag skulle följa. Hans disciplinerade livsföring, hans totala hänförelse och hängivelse att nå frihet för sitt land, gjorde ett djupt intryck på mig och var som ett ledande ljus för mig”

Veluppillai Pirapakaran, LTTE:s ledare i juni 1994

Både INA och LTTE fann det omöjligt att helt avskaffa könsgänser och låta kvinnorna kämpa i samma brigader som män. LTTE försökte faktiskt mellan 1985-1989, men gav upp. Inte överallt skiljs män och kvinnor åt i strid. Från kämpande kroatiska brigader på Balkan berättas att "kvinnor och män sover röv mot röv" i förläggningar och i skyttegravar. Även ett sånt kamratligt sätt att tillbringa sin tid på är otänkbart för indiska kvinnor och män som räknar med att ha en civil framtid.

Kyskhetskravet och kravet på att kvinnan skall vara som

Sita, slår igenom och resulterar i en könsuppdelning som egentligen ingen vill ha.

LTTE har följt INA med att göra sig kvitt alla distinktioner gällande kast-, klass-, och religions-tillhörighet. INA avskaffade de etniskt baserade regementsnamnen från den engelska militärorganisationen. LTTE har aldrig infört dem.

I både INA och LTTE är makten personcentrerad och en viss kult av ledaren förekommer. Inte minst kvinnorna i båda läger visar en intensiv hänförelse till ledaren, naturligtvis helt i kyskhetens tecken. Bose var storebrodern som tog hand om sina systrar och Pirapakaran är den stora ledaren med det öppna barnasinn. Om man talar i dag med äldre INAKvinnor om sin "Netaji" brukar de snart snyfta för att övergå till öppen gråt vid minnet av honom. De unga tigrinnorna brukar med klor försvara sin ledare mot all kritik. I båda rörelser är relationen till ledaren mycket känslöfylld.

Pirapakaran har aldrig fått titeln "Netaji av Tamililam", inte för att han inte skulle anses förtjäna den, utan för att den redan var upptagen. Hans egen lärare i folkskolan, Iracarattinam, som lärde honom hur kartan över Tamilam skulle se ut och som reste till Sydindien för att mobilisera inte minst subhashister för ilattamilernas kamp, fick titeln "Netaji av Tamililam" av sina vänner i Yalppanam (Jaffna). Då kunde inte gärna Pirapakaran ta den titeln själv, fastän den i sak skulle ha passerat utmärkt. Han får ta en annan titel eller låta sitt namn bli en titel för andra mindre ledare. Redan nu i Tamilnadu visas som underhållning gerillafilmer i vilka gerillaledaren har stor likhet med Pirapakaran. Ledaren i dessa filmer är "en Pirapakaran". I Sydindien är filmer ett viktigt medel för uppkomsten och spridningen av politiska legender.

VÄND!

FORTS.

Både INA och LTTE är nationalistiska rörelser, fastän på olika sätt. Deras vision av en nation har ingen ekonomisk eller social profil om vi tänker i termer av en klassanalys. Bose anknöt i sin bild av Indien till "modern" Indien och LTTE hämtar fram som förebild en medeltida statsbildning kallad "kungadömet i Yalppanam".

Ingen separatism

LTTE:s ideologi är naturligtvis inte subhashism, men är inspirerad av den. LTTE är också starkt inspirerad av den dravidiska rörelsen som kom med tanken på en på språket tamil grundad nationalstat, och med separatismen. Den på ett språk baserade nationalstaten har ju inte plats för språkliga minoriteter, i klartext för muslimer, som vägrar att se sig som en språklig tamilsk grupp och som definierar sig efter religionstillhörighet, och för singhaleser.

Både språkstaten och separatismen var främmande för Bose. Han ville inte ha en på ett språk grundad indisk nationalstat och han bekämpade alla tendenser till separatism. Vi får nog hitta på en annan -ism än subhashism för att beskriva LTTE:s ideologi.

Lärt av misstagen

LTTE har lärt av Boses misstag att göra en nationell befrielsesträvan beroende av stormakter. LTTE utnyttjar dem, det är sant, men ger dem en spark när de kräver gentjänster. Relationen till Indien och till några andra makter, samt till några organsiationer och individer var och är på detta sätt, exploaterande och pragmatisk, men helt oförbindlig. Ingen bindning till utomstående, är ledtråden för LTTE, och detta med hänvisning till konsekvensen av Boses ofrivilliga bindningar. "Utomstående" är naturligtvis även den lankesiska regeringen.

"Netajis" hot om väpnad kamp var av avgörande betydelse för Indiens befrielse. Många tamiler, även om de ogillar Pirapakaran och hans LTTE, tillskriver honom samma hotfulla roll i tamilernas kamp för att få bort singhalesiska ockupanter från tamilska hemländer. De anser att de måste bita i det sura äpplet för att rädda tamilerna som ett folk.

Peter Schalk

RECENSIONER

Delhi-skildring i Byrons anda

William Dalrymple: City of Djinns — A Year in Delhi.
Flamingo/Harper Collins.

Mahabharatas mytiska Indraprastha, multidens undersköna Shahjahanabad, engelsmännens rätlinjiga New Delhi – den indiska huvudstaden har genom tiderna omdanats många gånger.

Vågor av krig, plundring, folkvandringar, uppror har sköljt över den. Den har skövlasts men ständigt byggts på nytt, befolkats på nytt. Och kanske är det denna kontinuitet, denna storslagna urbana envishet som gör Delhi till den fantastiska metropol den är i dag. Kanske är det detta som är dess hemlighet, dess charm: de överlagrade kulturskikten som likt lökskal sveper sig kring varandra, samtidiga, närvarande, överlevande mot alla odds.

I sin bok "City of Djinns" – utgiven 1993, nu i pocket – reser **William Dalrymple** baklänges genom tiden, djupt in i det gamla Delhis historia, till vittrande palats och tempel, till djinners och minnens hemvist. Samtidigt som han på ett annat plan, i livfulla, ofta personliga dagboksanteckningar skildrar vardagens idyll och kaos – trafik och religionsutövning, väder och vind, monsun och folkfest, liv och död – under ett år i Delhi.

Delningen och frigörelsen 1947 satte outplånliga spår i Delhis stadsbild och livsmiljö: briterernas uttåg, de blodiga sammanstötningarna, muslimernas emigration till Pakistan och hinduerna och sikherna invandring från Punjab, denna väldiga folkomflyttning som förvandlade prinsar till tiggare och palats till slum och fördubblade stadens befolkning.

– Det var Delningen som förstörde vårt Delhi, säger en gammal kvinna, en begum från den gamla aristokratien. – Jag älskade Delhi. Men nu är det dött.

Och ändå lever det kvar, i vittrande havelis (palats) och förfallna trädgårdar; en skuggvärld av bitterhet och vemod, av längtan tillba-

Grattis bokvinnare!

Minns ni litteraturtävlingen från förra numret? Där det gällde att para ihop rätt bokcitat med rätt författare. Vem skrev till exempel "Mycket av det som sker i Konarak kan jag ej beskriva, eftersom det ligger vid sidan av min sinnliga inlevelseförmåga"? Jo, det var författaren **Sven Lindqvist** som i boken *Asiatisk erfarenhet* från 1964 gav uttryck för sina omtumlande upplevelser under en vandring

FOTO: KATARINA SANDSTRÖM

ka till något som icke är.

Dalrymple spårar sig fram till vithåriga engelska kolonialister som dricker hembryggt öl på verandan. Han möter olyckliga anglo-indier lika hemlösa i Delhi som i London. Han träffar flyktingar i exil och associerar till palestinierna. Han söker upp den sista levande arvingen till mogultronen, **Pakeeza Sultan Begum**, bibliotekarie, ogift och barnlös.

Via hustrun **Olivia Fraser**, vars skotska förfäder i flera generationer tjänstgjort i Indien (och vars teckningar illustrerar boken), får han tillgång till brev och andra dokument från den första brittiska tiden i Delhi vid 1800-talets början, en "paradisisk" gryningstid då rasismen ännu var ofödd och män som residenten **David Ochterlony** (med tretton indiska hustrur) och **William Fraser** (Olivias urfader, filosof, språkman och krigare) inte tog avstånd från den kultur de styrde, utan beundrade och lärde av den.

Han följer i de stora resenärernas spår: marockanen **Ibn Battuta**, fransmannen **Bernier**, venetianaren **Manucci**. Han låter oss möta sufier och eunucker, yuppie-designers och urdu-

bland de erotiska tempelskulpturerna i Konarak.

Rätta svaren är A – **Artur Lundkvist**, B – **Tomas Löfström**, C – **Gunvor Gränström**, D – **Göran Tunström**, E – **Sven Lindqvist**, F – **Marianne Ahrne** och G – **Jan Myrdal**.

De tre lyckliga vinnarna är **Bodil Jennerlid**, **Varberg**, **Lars Hjertberg**, Göteborg och **Joakim Hallenberg**, Göteborg som kommer att få **Zac O'Yeahs** bok *Indien – personlig vägvisare till land och kultur* hemskickad.

En ny bok om New Delhi har kommit; "City of Djimms" av William Dalrymple. Skildringar från vardagens idyll och kaos, som här trafiken i Old Delhi, varvas med spännande historiska tillbakablickar.

kalligrafer. Och genom hela boken löper den underhållande sidoberättelsen om hans och Olivias relationer till värdinnan Mrs Puri, trädgårdsmästaren, brevbäraren, städerskan och inte minst den excentriske Balvinder Singh från "International Backside Taxis" med sin slitna Ambassador.

Boken är full av vardagliga iakttagelser av kultur och livsstil. Här finns sparsmakade essäer om arkitektur och historia. Här finns miniatyrporträtt med närhet och skärpa. Här finns dialoger avlyssnade med sinne för det exakta (språkets nyanser) och det absurda. Allt vävs samman till en balanserad litterär helhet av klart större lyskraft, tycker jag, än Dalrymples förra bok, den i England mycket kritikerrosade *Till Xanadu*, som nyligen kom i svensk översättning.

I sitt förord nämner Dalrymple att han påbörjade *City of Djimms* i Rohet Garh vid det skrivbord där Bruce Chatwin skrev *Drömspår*. Han har kanske inte Chatwins originalitet, djärighet eller intuition, men fortsätter han på den inslagna vägen – han har inte fyllt trettio – råder det inget tvivel om att vi har att göra med ännu en stor brittisk reseskildrare i Robert Byrons anda.

Tomas Löfström

Lockande sorgesång

Salman Rushdie: Morens sista suck. Översättning: Thomas Preis. Bonniers

Nu glömmet vi för ett ögonblick att Salman Rushdie är dödsdömd sedan 1989 då *Satansverserna* kom ut. Nu glömmet vi alla stelbenta regler om hur en god berättelse bör se ut. Nu glömmet vi den så kallade vardagen och har riktigt roligt i Salman Rushdies sällskap för hans *Morens sista suck* är riktigt underhållande och gripande. Men den är inte tillyxad enligt den lättolkade dramaturgiska handboken som alldeles för många författare närläser och kopierar.

Morens sista suck har ett djup där man ibland inte ens bottnar. Ändå kommer man upp till ytan. Rushdie har i sina senaste böcker visat att han, om någon nu tvivlade på det, kan skriva också sådant som inte är politiskt och kulturellt kontroversiellt. Det vill säga: han är en fingerfärdig författare, han kan berättarknepen, han blandar fantasi och realism. Och det smakar gott. Men bara ett tag eftersom man anar att hans författarskap skulle kunna rymma så mycket mer. I *Morens sista suck* är Rushdie hämningslös, han klättrar i släkträden, han åker jojo mellan dåtid och nutid, han visar hur olika kulturer krockar och vad som uppstår ur det.

Det är klart att man kan referera denna familjekrönika: här finns en man som heter Moraes Zogoiby. Det är han som kallas moren, det är han som påstås vara släkt med den siste moren som fördrevs från Spaniens Alhambra. Han är – Rushdieläsaren förvånas inte – både jude och katolik, arab och portugis, men – naturligtvis – mest av allt indier. Och kanske är det Indien som är huvudperson i denna skröna. Rushdie ger oss högt och lågt, miljöer ur de mest skiftande perspektiv. Det är imperium som byggs

upp och rasar, det är syndikat. Det är kända och okända personer. Det är kulturella fasader och skitiga rännenstenar; allt ramas in av avancerad kryddhandel och det mesta utspelas i Bombay

Man skulle nog kunna kalla den underbart översatta *Morens sista suck*, som visar oss en hel del starka kvinnor och en hel del giriga män, för en thriller eller för latinamerikansk magisk realism eller för karikatyr eller för satir eller för... Men referat och genrebestämningar hämmar och säger, egentligen, inget om Rushdies senaste bok. Låt mig i stället berätta att min fru undrar varför jag hela tiden sitter med ett leende på läpparna när jag läser *Morens sista suck*. Jag kan svara: för att den är underhållande. (Det är sant.) Jag kan också svara: ibland måste man le också åt sorgen för att alls stå ut. (Ännu sannare.

Sedan – och nu börjar det låta som det jag egentligen mest av allt vill ha sagt – svarar jag att trollkarlen Rushdie tidigare vevat mycket med händerna och det gör han också i denna excentriska roman som är fylld av associationer och det mest grova och det mest finstilt. Men detta är, tycker jag, första gången detta verkligen är berättigt.

Nu är alla stora gester och alla full-fart-framåt-rörelser och alla litterära grepp blodfyllda, nu är det den (själv)säker Store Berättaren Rushdie som sjunger oss en lockande sorgesång, nu är det variation och rytm och balans som ibland kan irritera men oftast tydliggör, nu är det såväl 1400-tal som vår tid, nu är det inte bara en uppvisning som man kan bländas av.

Någons far säger i denna berättelse om moren: "Stora later går väl an, men ens liv blir ensamt av dem."

Stig Hansén

Carl-Johan Vallgren: Klädpoker med djävulen

Författande Indienresenär på CD.

Klädpoker med Djävulen heter Carl-Johan Vallgrens nyutkomna debutplatta. Den liknar inte något annat samtidigt som man omedelbart associerar till

Vågat projekt av f d Goa-hippie

Karl-Gerhard, Ferlin, berlinsk mellankrigstid och den likaledes falsksjungande Sven Wollter tolkandes Leonard Cohen.

För sångröst har han knappast, den gode Vallgren. Ändå fastnar man för detta vågade musikprojekt där han själv står

för all text och musik på temat dissonanser i välfärden.

Va'fan har detta med Syd-Asien kan man fråga sig ängsligt. Ingenting – utom att samme Vallgren en gång i tiden debuterade med romanen *Nomaderna* som handlade om hashgänget som framlever sina

flummiga dagar i Goa och Nepal. Det minns vi som en lyckad debut.

Vallgrens CD-debut kan kanske också betecknas som lyckad om än egensinning och mer svårtillgänglig. Den blir knappast de breda lagrens hit, men vad gör det?

Thomas Bibin

AFGHANISTAN

Tusentals på flykt

Tusentals människor är på flykt i norra Afghanistan efter att styrkor ur det fundamentalistiska Hezb-i-Islamipartiet drabbat samman med en shiamuslimsk grupp i industristaden Pul-i-Khumri norr om Kabul.

Dostum i USA

En delegation ledd av uzbekgeneralen Dostum besökte USA i mitten av april och avlade bland annat ett besök på amerikanska UD där man diskuterade utsikterna för en fredlig lösning av Afghanistankonflikten.

Offensiv mot Herat

Det afghanska försvarsministeriet uppger att en offensiv satts igång för att återta Herat-provinsen från talibanerna.

Talibanerna förhandlar

Talibanerna har samtyckt till förhandlingar i Teheran för att få ett slutet på det fyra år långa inbördeskriget i Afghanistan. Förhandlingsförslaget kom efter att den iranska utrikesministern sammanträffat med Benazir Bhutto. Ingen tidpunkt för samtalen anges dock.

BANGLADESH

Khaleda Zia gav vika

Efter två års häftig agitation från oppositionens sida gav den 26 mars till sist premiärminister Khaleda Zia vika och beslutade upplösa regeringen och låta en opolitisk interimregering ta över med uppgift att hålla nyl. Strejkerna som lamslagt Bangladesh under lång tid kunde äntligen upphöra.

INDIEN

Våldtäkt som straff

"Respekterade" män från högre kaster kan inte våldta kvinnor från lägre kaster. Det är slutsatsen i en uppmärksam och kritiserad dom i Jaipur, Rajasthan. Därmed frikändes de fem män som deltog i en gruppvåldtäkt mot Bhanwari Devi, en lågkastig kvinna från byn Bhatneri.

Domen har väckt stor bestörtning bland kvinnor och medborgarrättsaktivister.

Bhanwari Devi har troligtvis

Narasimha Rao och kongresspartiet det indiska valets förlorare. I TamilNadu brändes pappermache-figurer av premiärministern redan under valkampanjen, av upprörda kongresspartister som vägrade ställa sig bakom Raos stöd till chefsministern Jayalitha.

våldtagits som straff för sitt engagemang mot barnäktenskap. Hon är en av de få indiska kvinnor som polisanmält våldtäkt. Domen, som enligt kritiker har en mycket torftig skrivning, har överklagats. Nu blir det en ny jurys sak att avgöra om lågkastiga kvinnor kan våldtas – av högkastiga män.

Jaipur en ny metropol?

Ökenstad kan bli ny asiatisk metropol. Den indiska staden Jaipur, ofta kallad den rosa staden, kan bli en av Asiens fem största städer. Det hävdar indiska vetenskapsmän som menar att Jaipur, mitt i Thar-öken i nordvästra Indien, skulle kunna dra nytta av all den solenergi som finns tillgänglig i grannskapet.

Chandraswami inför rätta

Som en följd av Högsta domstolens pådrivande hållning blev det i april möjligt att ställa den kontroversielle hinduiska gudsmannen Chandraswami inför rätta. Utredningen kring de brott han misstänks för, bl a inblandning i mordförsök på en journalist i Delhi och bedrägerifall, har till följd av mäktiga försänkningar ända upp på Narasimha Raos nivå legat lågt ända sedan Chandraswami först polisanmälades 1991.

Ny fristad för lejon

Om allt går som tänkt kommer de indiska lejonerna i Gir-skogen i Junagadh-distriktet, Gujarat, att få ett andra hem. I ett projekt som beräknas kosta 150 miljoner rupees ska en del av de

kvarvarande 300 lejonerna med start år 2000 flyttas till Palpur Kuno-området i delstaten Madhya Pradesh där en ny nationalpark upprättas. 18 byar måste flyttas ur det 345 kvkm stora området.

Projektet är det största i sitt slag i Indien sedan man 1983-84 inplanterade ett antal noshörningar från Assam i Dudhwa-parken i Uttar Pradesh.

PAKISTAN

Domstolar på offensiven

Liksom sin indiska motsvarighet har Högsta domstolen i Pakistan börjat hävda sin självständighet från regeringens maktutövning. I ett uppmärksammat utslag den 2 april förkunnade Högsta domstolen att premiärminister Benazir Bhuttos regering saknar befogenheter att utöva kontroll över domstolarna, att utse domare på andra grunder än rena yrkesmeriter eller att godtyckligt förflytta icke önskvärda domare på det sätt som alla tidigare regeringar gjort. För premiärministern innebär domstolens beslut en allvarlig konstitutionell och politisk kris, och hon varnade i ett tal i parlamentet för att det hela kan leda till en strid ström av rättsprocesser.

Och det kan mycket väl bli så för Högsta domstolen är fast beslutet att inta en aktivare roll. Manzoor Sial, medlem i den domarpanel som fattade beslutet, deklarerade: "Rättsväsendet ska hädanefter spela en avgörande roll att se till att ingen regering handlar i strid mot konstitutionen".

Oppositionspolitiker har vädrat morgonluft och förklarar att man tänker gå till domstol med regeringens samtliga ekonomiska affärer och fall av korruption inom statsapparaten. I Karachi hoppas Muhajir Quami Movement nu kunna anmäla mord som begåtts av polisen, och även bland kvinnoorganisationer ser man positivt på utvecklingen.

Våg av terrordåd

Flera förödande bombdåd har ägt rum under våren i Pakistan. Den 14 april förstördes en del av Shaukat Khanum Memorial Cancer Hospital, det kvalificerade privatsjukhus som cricketstjärnan Imran Khan låtit bygga i Lahore. Dådet tros ha samband med att Imran Khan just startat ett nytt oppositionsparti. Två veckor senare dödades minst 54 människor av en tidsinställd bomb på en fullsatt buss också i Lahore. Dådet fördömdes av alla politiska partier, och Benazir Bhutto anklagade "terrorister" för att ligga bakom. I Pakistan är den anklagelsen synonym med den indiska underrättelsetjänsten RAW.

SRI LANKA

Moderat tamilsk kritik

G P Ponnambalan, ledare för det moderata tamilska partiet All-Ceylon Tamil Congress, har i en artikel i den indiska dagstidningen *The Hindu* helt tagit avstånd från den lankesiska presidenten Mrs Chandrika Kumaranatungas "självpåtagna" roll som skaparen av etnisk harmoni i Sri Lanka.

Det är precis tvärtom, skriver Ponnambalan, "Hon har med sitt krig för fred inte kommit ett steg närmare en lösning på konflikten i landet".

Enligt Kumaranatunga har folket och ordningen återvänt till Jaffna, men sanningen är att landet fått ett jättelikt flyktingproblem på halsen, att ingen vågar återvända till Jaffna så länge armén är där och att den återupprättade infrastrukturen än så länge bara gäller två telefonlinjer, båda till militären.

Terror mot lyxhotell

Den förödande bomben i Colombos affärskvarter den 31 januari blev det inte helt ovänta-

de svaret på den massiva regeringsoffensiven i norr som ledde till att tamilernas "huvudstad" Jaffna intogs i december. Bomben krävde omkring 100 liv och minst 1 400 skadade och den lämnade den lankesiska Centralbanken i ruiner.

Bomben ledde till att landets totala tillväxt minskade med 2 procent och den väntas bli ett hårt slag bland annat mot turismen. Intelligande lyxhotellen Inter Continental och Galadari Meridien skadades allvarligt. Oppositionens UNP tog också tillfället i akt och gav regeringen kritik för att man inte ens kan säkra landets huvudstad. Bomben borde vara förutsedd, sa man.

Ny regeringsoffensiv

Den 19 april inledde de lankesiska regeringsstyrkorna ännu en stor offensiv mot Tigergerillan i Jaffnaområdet. Utegångsförbud har införts och civila har uppmanats ta skydd.

Offensiven var väntad, eftersom gerillan fortfarande hållit norra Jaffna-halvön och området norr om Kilinochchi. Offensiven betecknas som ett andra steg sedan man i december intog staden Jaffna efter två månaders intensifierat antigerillakrig.

Amerikansk vädjan

Antalet så kallade interna flyktingar i Sri Lanka överstiger nu en miljon människor enligt den lankesiska regeringen. Man hävdar att man lägger ut motsvarande drygt 50 miljoner kronor varje månad på torrkaffning åt flyktingarna.

Regeringens hållning mot oberoende hjälporganisationer är dock mycket restriktiv trots att civilbefolkningen drabbats oerhört hårt av de senaste offensiverna. Därför har 23 medlemmar av den amerikanska kongressen skrivit till president Kumaranatunga och vädjat om att öka stödet till flyktingarna i landet och ge hjälporganisationerna tillträde till norra delarna av landet.

Så kan kulturchocken lindras

Ett nytt förlag med inriktning på bland annat Asien har sett dagens ljus. Kanger förlag i Uppsala ger ut kataloger där "all" information om en kontinent samlats. Katalogerna innehåller upp till 500 adresser och en mängd information fördelat på olika ämnesområden, till exempel arbetsförmedling, asiatiska författare, reseklubbar, kartor, förmedling av föreläsare och stipendier.

Dessutom säljs bokserien *Culture Shock* där man kan läsa om hur den inhemska befolkningen i ett visst land tänker och lever. Indien, Nepal, Pakistan, Sri Lanka och Maldiverna ingår i serien.

Adressen till Kanger förlag är Tiundagatan 57, 752 30 Uppsala, 018-50 77 47, e-mail kimk@algonet.se

Ali Baba möter Coca Cola i Stockholm i sommar

För fjärde året i rad äger Stockholms Orientfestival rum. Under fem dygn – 12–16 juni – ska orientalisk musik ljuda från Galärparken på Djurgården.

Som vanligt blir det, förutom musik och dans, en mängd olika föredrag och workshops. Årets tema är "mötet mellan Coca Cola och Ali Baba". Om hur orientaliska och västerländska kulturer inspirerat varandra.

Bland de som kommer finns Apna Sangeet från England som är en av Europas mest framgångsrika bhangragrupper. Man bygger sin musik på den punjabiska bhangra-traditionen men spelar på moderna instrument. Från Rajasthan i Indien kommer Les Gitans du Rajasthans, zigenare som blandar zigeniska, indiska och arabiska traditioner i sin musik. Även dansare medföljer gruppen.

Sydasien speglas på många sätt i Köpenhamn i sommar

I sommar, 21–24 augusti närmare bestämt, är Köpenhamn värd för "14th European Conference on Modern South Asian Studies". Konferensen äger rum på – och arrangeras bland annat av – Köpenhamns universitet. En mängd föredrags-hållare från hela världen kommer att tala om sydasiatiska förhållanden ur många perspektiv.

Professor R H Kassen och Vijay Joshi ska tala om den ekonomiska avregleringen och hur den sydasiatiska marknaden blivit både ett hot och en möjlighet för övriga världen. SYDASIENS Stig Toft Madssen kommer att föreläsa om hur synen på mänskliga rättigheter skiljer sig mellan Europa och Sydasiens. Annemette Karpen ska tala om vad kulturlivet – både det klassiska och det folkliga – betyder för utvecklingen i Sydasiens.

THE INTERNATIONAL SMILE OF THE GULF

FLYGA MED GULF AIR TILL:

DHAKA, KARACHI, DELHI, MADRAS
BOMBAY, COLOMBO, BANGKOK, SINGAPORE
SYDNEY/MELBOURNE, HONGKONG, MANILA
GULF-STATER OCH AFRIKA.

metropolresor

Luntmakargatan 42
111 37 STOCKHOLM

Tel: 08-10 45 58

Fax: 08-723 06 66

GULFAIR طيران الخليج

FLYING WITH STYLE.

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

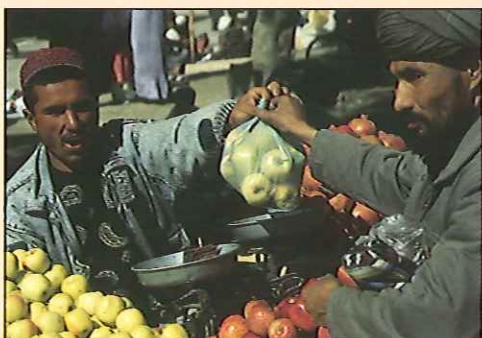
Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Här kunde ditt namn stått förtryckt om du betalat årsavgift. Ett år (=4 nummer) kostar 160 kr i Sverige (Institutioner 200 kr). Övriga Norden 220 kr, övriga Europa 240 kr, övriga världen 290 kr. Postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Vardag i Ghazni, Afghhanistan

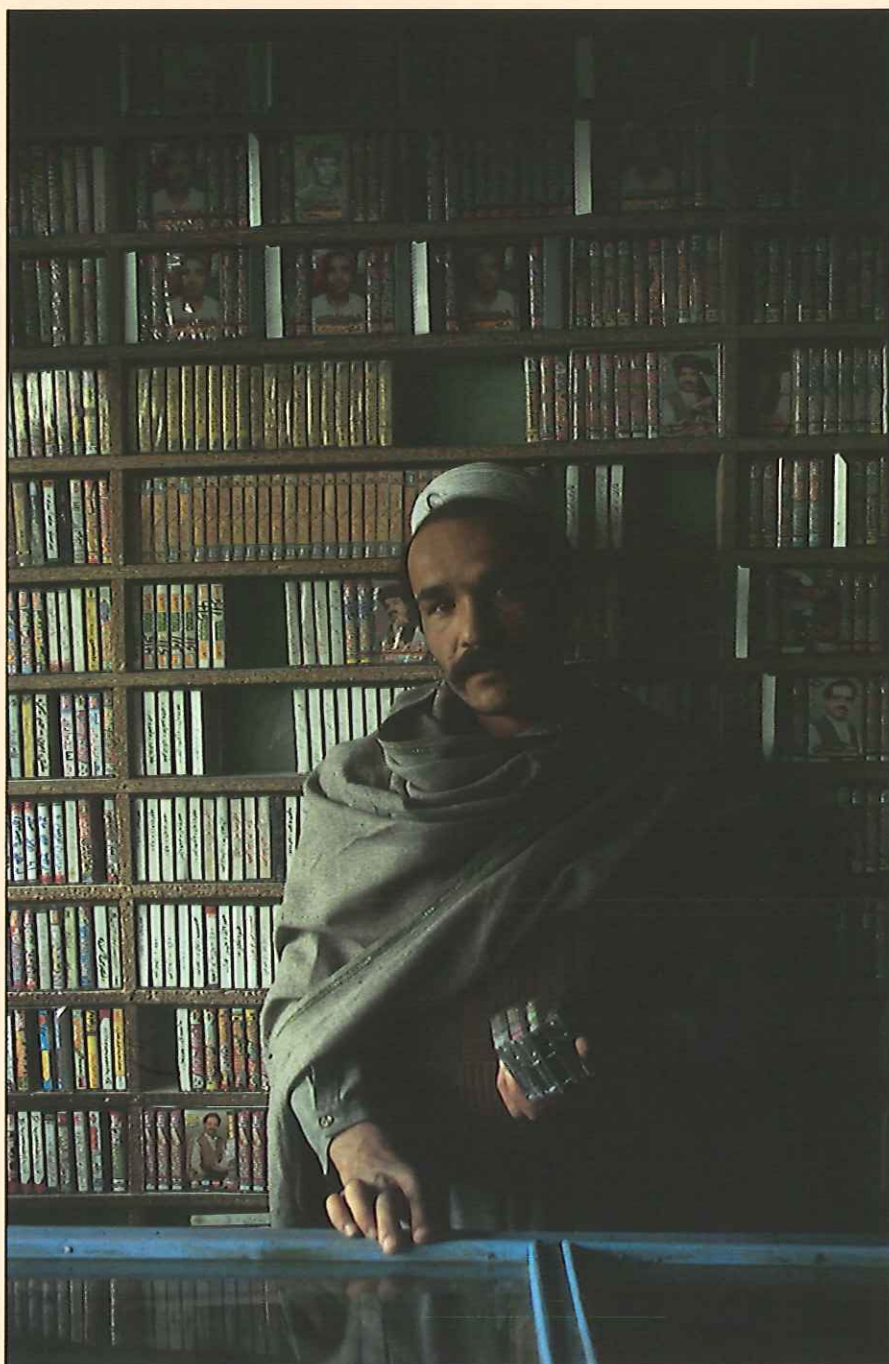
Text och foto: Anders Davidsson

Hazarer i fruktbazaren. Efter Kabul är Ghazni den etniskt mest heterogena staden med många hazarer och tadjiker. Trots de pashtunska talibanernas försök att jaga den tadjikdominerade regeringen ut ur huvudstaden och den fientlighet mellan pashtuner och hazarer kriget i Kabul skapat har Ghazni undgått pogromer.

Karezerna, de underjordiska bevattningskanalerna, ställs mödosamt i ordning. Jordbävningar och bombningar har på många håll fått dem att totalt rasa samman. Fortfarande är det alltför knappt om arbetskraft.

Musik och sång, särskilt förstås kvinnosång, hör till det som talibanerna med sin strängt traditionalistiska islamtolkning ogillar. Men i Ghazni Music Bar finns det mesta av den nyaste indiska popmusiken att köpa. Under disk erbjuds än mer avancerade varor med lättklädda indiskor på omslaget – musikkassetter For adults only.